

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
Τμήμα: Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας
Κατεύθυνση: Κοινωνικής Θεωρίας - Πολιτικής Φιλοσοφίας**

Διπλωματική Εργασία με θέμα:

**«Μαύροι Πάνθηρες και οι δομές αλληλεγγύης του Κόμματος στις
Η.Π.Α της δεκαετίας του 60»**

Επιβλέπων Καθηγητής: Σεραφείμ Σεφεριάδης

Μέλη Επιτροπής: Δέσποινα Παπαδημητρίου

Μαριάννα Ψύλλα

Εισητρία: Ενεΐντα Καίσαρη

A.M.: 1113M058

Αθήνα, 2017

Πίνακας Περιεχομένων

*Εισαγωγή*2

*Κεφάλαιο 1: Βασικές θεωρητικές έννοιες*4

1.1. Κοινωνικά Κινήματα – Διεκδικητική Πολιτική4

1.2. Βία15

1.3. Αλληλεγγύη17

1.4. Οργάνωση23

*Κεφάλαιο 2: Civil Rights Movement. Το ιστορικό πλαίσιο ανάδυσης του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων.*26

2.1. Ο τρόπος άσκησης της αμερικάνικης δημοκρατίας266

2.1.1. Από τον μακαρθισμό στην επιβαλλόμενη δημοκρατία277

2.2. Κινήματα Διεκδίκησης Πολιτικών Δικαιωμάτων28

2.2.1. «Μαύρη Δύναμη»31

2.3. Ποιοι ήταν οι Μαύροι Πάνθηρες;32

*Κεφάλαιο 3: Διεκδίκηση του δημόσιου χώρου*366

3.1. Ιδεολογία και Όραμα των Μαύρων Πανθήρων36

3.2. Φυλακίσεις και ένοπλος αγώνας377

*Κεφάλαιο 4: Τα «Προγράμματα Επιβίωσης» (survival programs)*422

4.1. Η αναγκαιότητα των προγραμμάτων επιβίωσης422

4.1.1. Η διαμάχη σχετικά με τα Προγράμματα Επιβίωσης444

4.2. Προγράμματα σίτισης (Human Sustenance Programs)499

4.3. Προγράμματα Υγείας533

4.4. Προγράμματα Εκπαίδευσης (Education Programs)588

*Συμπεράσματα*6061

Επίλογος.....64

*Βιβλιογραφία*6565

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει σκοπό να μελετήσει συγκεκριμένες μορφές συλλογικής δράσης του κόμματος των Μαύρων Πανθήρων και τους τρόπους με τους οποίους επέλεξε να δομήσει και να προβάλλει το διεκδικητικό του ρεπερτόριο. Η βασική υπόθεση της εργασίας στηρίζεται στην ανάλυση της εμπειρίας των Μαύρων Πανθήρων στην εκτίμηση ότι η ίδρυση και θεμελίωση μορφών και δομών αλληλεγγύης μπορούν να αποτελέσουν εξίσου σοβαρή συγκρότηση διεκδικητικής πολιτικής των κοινωνικών κινημάτων όσο αποτελούν οι κλασικές μορφές της: η βία, η παρεμπόδιση και η σύμβαση.

Στα πλαίσια αυτής της υπόθεσης, η παρούσα εργασία θα προσπαθήσει να προσεγγίσει ζητήματα όπως το ποια είναι η σημασία της ανάδειξης της έννοιας της αλληλεγγύης στα διεκδικητικά κινήματα, και σε περιόδους κινηματικής ύφεσης. Επιπλέον θα εξετάσει αν μπορεί να ισχύει η δυνατότητα τέτοιες μορφές δράσης να ασκήσουν σοβαρή επίδραση στη διαμόρφωση μιας μαχόμενης συλλογικής συνείδησης και να αποτελέσουν όψεις διεκδικητικής πολιτικής με επιθυμητά αποτελέσματα.

Εξετάζοντας και αναλύοντας τα πολυάριθμα «προγράμματα επιβίωσης» (survival programs) που διοργανώθηκαν από το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων, τα οποία προσέγγιζαν ζωτικής σημασίας ζητήματα για την κοινότητα των αфроαμερικανών και αφορούσαν την σίτιση, την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και την ποινική δικαιοσύνη, η παρούσα εργασία θα ψηλαφήσει το πώς ο κοινοτικός ακτιβισμός και επαναστατική βία εκ μέρους του κόμματος των Μαύρων Πανθήρων, αποτέλεσαν μέρος της ίδιας στρατηγικής για την κοινωνική απελευθέρωση και ισότητα των μαύρων στις Η.Π.Α.

Αρχικά, το πρώτο κεφάλαιο της εργασίας εξετάζει βασικές θεωρητικές έννοιες, οι οποίες θα χρησιμεύσουν σαν αναλυτικά εργαλεία στην πορεία της εργασίας. Έτσι, εξετάζονται τα κοινωνικά κινήματα, η αλληλεγγύη, η βία και η πολιτική οργάνωση μέσα στη θεωρία αλλά και στις ιστορικές συνθήκες των Μαύρων Πανθήρων.

Στην συνέχεια η εργασία θα επιχειρήσει να εξετάσει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες γεννήθηκε και διαμορφώθηκε το κίνημα των Μαύρων Πανθήρων, ως βασικό κεφάλαιο της ιστορίας της μαύρης αντίστασης στις Η.Π.Α και παράλληλα, μέσα από την ανάλυση και την σύνδεση των πολιτικών πρακτικών και των ιδεολογικών τους επιρροών, να οδηγηθεί σε μια συνολικότερη περιγραφή και ερμηνεία της αντίστασης και αμφισβήτησης της αμερικάνικης δημοκρατίας και ιδιαίτερα αυτής της δεκαετίας του '60 από το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων.

Προσεγγίζοντας πεδία όπως η παγκόσμια πολιτική συγκυρία, η βίωση της αμερικάνικης αστικής δημοκρατίας από την καταπιεζόμενη μαύρη κοινότητα και η απάντηση της τελευταίας, μέσα από την φωνή και την δράση των Μαύρων Πανθήρων και όλων των στοιχείων που τη συνόδευσαν με κύρια: την ανάδειξη μορφών αλληλεγγύης, τις πρωτότυπες μορφές πολιτικής δράσης αλλά και το μείζον ζήτημα της ένοπλης πάλης και της αυτοάμυνας των μελών της μαύρης κοινότητας στις μεγαλουπόλεις των Η.Π.Α.

Για την ανάλυση θα χρησιμοποιηθεί κυρίως υλικό που θεωρείται πρωτογενές (με την έννοια ότι δημιουργήθηκε από τους Μαύρους Πάνθηρες) για την υποστήριξη των προγραμμάτων και των δράσεων του κόμματος, καθώς η οργάνωση εμφάνισε πλούσιο συγγραφικό υλικό στην εποχή της δημιουργίας, της ακμής αλλά και της ύστερης εποχής της, με κύριο μέσο έκφρασης την εφημερίδα Black Panther Community News Service αλλά και με βιβλία, διατριβές και άρθρα των κύριων στελεχών αλλά και απλών μελών του κόμματος.

Κεφάλαιο 1: Βασικές θεωρητικές έννοιες

Το παρόν κεφάλαιο επιδιώκει να περιγράψει σε θεωρητικό επίπεδο όλες τις επιμέρους έννοιες που συγκροτούν την κινηματική αιτιότητα του κόμματος των Μαύρων Πανθήρων. Δηλαδή ποιοι παράγοντες εξετάζονται και ποιες συνθήκες ωθούν μια κοινωνική ομάδα να κινηθεί με στόχο την διεκδίκηση συγκεκριμένων αιτημάτων. Κι έτσι οδηγούμαστε αναπόφευκτα στο να εστιάσουμε στους τρόπους και τους μηχανισμούς που οι εκάστοτε ομάδες αναπτύσσουν για την διεκδίκηση των στόχων – αιτημάτων τους. Η μελέτη και η πλούσια συζήτηση για την γένεση και τη δράση των κοινωνικών κινημάτων προσφέρει εύφορο έδαφος για να προσεγγιστούν έννοιες όπως τα κοινωνικά κινήματα η βία και η αλληλεγγύη, που στην περίπτωση των Μαύρων Πανθήρων αποτελούν παραμέτρους άμεσα εμπλεκόμενες με την συγκρότηση του κόμματος και των επιμέρους διεκδικήσεων του.

1.1. Κοινωνικά Κινήματα – Διεκδικητική Πολιτική

Η ανάδυση και συγκρότηση των κοινωνικών κινημάτων και των συλλογικών δράσεων έχει απασχολήσει σοβαρά τους κοινωνικούς επιστήμονες των μεγάλων κλασικών κοινωνιολογικών ρευμάτων σκέψης (Μαρξ, Ντυρκέμ κ.α.), αλλά και των μεταγενέστερων τους. Εμείς πρόκειται να ασχοληθούμε με την οργάνωση των Μαύρων Πανθήρων που εμφανίστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1960 στις Η.Π.Α ως βασικό κομμάτι του κινήματος της «Μαύρης Δύναμης» που ανήκει στον τύπο «νέων μορφών κινητοποιήσεων» δηλαδή συλλογικών εκδηλώσεων που εμφανίζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτές της προβιομηχανικής και βιομηχανικής εποχής. Οι νέες αυτές μορφές κινημάτων όπως τα κινήματα για τα δικαιώματα μειονοτήτων, τα φοιτητικά, αντιπολεμικά καθώς και τα αντιαποικιακά κινήματα, εμφάνισαν νέα χαρακτηριστικά συλλογικής δράσης και έκφρασης και με τη σειρά τους επηρέασαν και διαμόρφωσαν νέα παραδείγματα στην σκέψη και έρευνα των κοινωνικών κινημάτων.

Τα δυο βασικότερα παραδείγματα θεωριών που προέκυψαν από τις νέες καταστάσεις στο πεδίο των κοινωνικών κινημάτων είναι : Η «**Θεωρία Κινητοποίησης Πόρων**» («resource mobilization» theory») που χρησιμοποιήθηκε κυρίως για την ανάλυση των κινημάτων στην Βόρεια Αμερική μετά την δεκαετία του '60, και η θεωρία των **Νέων Κοινωνικών Κινήματων** η οποία έχει μεγάλη αναφορά σε θεωρίες σχηματισμού ταυτότητας (identity oriented action) που κυριάρχησαν στις δυτικοευρωπαϊκές αναλύσεις των κινημάτων .

Επιλέγουμε να ασχοληθούμε με αυτές τις θεωρίες γιατί οι στοχαστές τους καταπιάνονται με κινήματα της εποχής και τις μορφές δράσεων που χρησιμοποίησαν και οι Μαύροι Πάνθηρες κατά την περίοδο της έντονης δραστηριότητάς τους. Κοινός τους τόπος είναι η κριτική ανάλυση των προγενέστερων θεωριών απορρίπτοντας τόσο τις λειτουργιστικές θεωρίες συλλογικής συμπεριφοράς όσο και τις θεωρίες που ανήγαγαν κάθε ανάλυσή τους σε έναν δογματικό στείρο οικονομισμό κάτι για το οποίο έχει κατηγορηθεί η κλασική μαρξιστική θεωρία.

Χωρίς να απορρίπτουν εντελώς τα εργαλεία και τις γνώσεις που προσέφεραν οι προγενέστερες κοινωνικές θεωρίες, τα δύο αυτά παραδείγματα θεωριών επιλέγουν να δώσουν περισσότερη έμφαση στους τρόπους έκφρασης και δράσης ,δηλαδή τους μηχανισμούς που αναπτύσσουν για να εκφραστούν τα εκάστοτε κοινωνικά κινήματα, παρά στους λόγους που αναδύονται. Ενώ άλλη κοινή αφετηρία των θεωριών αυτών, είναι η αποδοχή της συγκρουσιακής φύσης της συλλογικής δράσης , η απόρριψη του έννοιας της «μάζας» καταδεικνύοντας τον ανορθολογικό και αστάθμητο χαρακτήρα της και η αντικατάστασή του από το «οργανωμένο κίνημα» με συνειδητά ενσωματωμένα μέλη (Ψημίτης, 2011).

Παρότι και στις δύο θεωρίες εμφανίζονται ποικίλες αναγνώσεις ,υπάρχουν ορισμένες βασικές κοινές παραδοχές και αξιώσεις των παραδειγμάτων πάνω στις οποίες βαδίζουν όλες οι ερμηνείες τους. Κρίνουμε σκόπιμο να προβούμε σε παρουσίαση του περιεχομένου, των βασικών των θέσεων και εκπροσώπων των θεωριών αυτών καθώς θα αποτελέσουν εργαλεία ανάλυσης.

Η **Θεωρία Κινητοποίησης Πόρων** (στο εξής ΘΚΠ) εμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του '60 και στις αρχές της δεκαετίας του '70, ως απόρριψη του

λειτουργιστικού μοντέλου ανάλυσης το οποίο θεωρείται ανεπαρκές να προσεγγίσει τις αναδυόμενες μορφές συλλογικής δράσης που εμφανίζονται στις κοινωνίες αφθονίας. Απορρίπτουν ευθέως δηλαδή ότι η συλλογική δράση προκύπτει από τις δυσλειτουργίες του κοινωνικού συστήματος αλλά και το ότι τα κινήματα συγκροτούνται σε μία εθιμική, ανορθολογική βάση. Για τον λόγο αυτό ασχολήθηκαν σοβαρά με την ανάπτυξη της μεγάλοι θεωρητικοί της εποχής όπως οι Tilly, McCarthy και Zald, McAdam κ.α. Επιπλέον οι εκφραστές της Θεωρίας Κοινωνικών Πόρων απορρίπτουν ψυχολογικές ερμηνείες της συλλογικής δράσης που καταλήγουν στο ότι η τελευταία είναι αποτέλεσμα του αισθήματος της ματαίωσης που οδηγεί στον θυμό (Ψημίτης, 2011).

Οι θεωρητικοί της ΘΚΠ τονίζουν την σημασία του πολιτικού χαρακτήρα των κινήματων. Υποστηρίζουν πως η δράση των συλλογικών δρώντων, των ομάδων δηλαδή που διαμέσου συγκρούσεων εντός της πολιτικής αγοράς επιζητούν καταμερισμό αγαθών και υπηρεσιών για αυτές, είναι κατά βάση πολιτική καθώς οι ομάδες δρουν εντός των ορίων του πολιτικού ανταγωνισμού, και απευθύνονται στα θεσμικά κέντρα απόφασης από τα οποία διεκδικούν την κατοχύρωση και νομιμοποίηση των αιτημάτων τους. Οι στόχοι των σύγχρονων κινήματων και των ομάδων δράσης εντός τους είναι πολιτικοί και κατά τους Della Porta και Diani συνιστούν μια επέκταση των συμβατικών μορφών συλλογικής δράσης., καθώς στην κοινωνία αναδύονται καινούριες μορφές διεκδίκησης, νέων συλλογικών δρώντων, πέρα από τις περιορισμένες δυνατότητες που προσφέρει η παραδοσιακή πολιτική αγορά (Ψημίτης, 2011: 97).

Η ΘΚΠ φέρνει στο προσκήνιο της ανάλυσης το αίτιο που καθιστά ικανά τα νέα κινήματα να διεκδικήσουν τα αιτήματά τους με ισχύ. Αυτό το αίτιο είναι η δυνατότητα των κοινωνικών ομάδων εντός τους να οργανώνονται και να διαχειρίζονται σωστά τους πόρους που τους προσφέρει η κοινωνία της αφθονίας προς την επίτευξη των στόχων τους. Η έννοια των πόρων είναι κομβικής σημασίας. Μέσω της μελέτης των πόρων μπορεί να γίνει αντιληπτή η θεωρία των κοινωνικών κινήματων ενώ η χρήση τους καθιστά ενεργή τόσο την κοινή γνώμη όσο και τα μέλη των κινήματων (Ψημίτης, 2011). Οι πόροι που χρησιμοποιούν τα κινήματα διακρίνονται σε υλικούς και μη υλικούς. Στους υλικούς εντάσσεται η προσφερόμενη

εργασία, οι υποδομές οργάνωσης, το χρήμα και τα διαθέσιμα μέσα επικοινωνίας ενώ οι μη υλικοί πόροι είναι η ηθική δέσμευση η προσφερόμενη αλληλεγγύη και η νομιμοποίηση δράσης (Ψημίτης, 2011)

Οι πόροι ωστόσο δεν είναι άπειροι και ανεξάντλητοι. Το γεγονός ότι ομάδες που συνυπάρχουν σε ένα κοινωνικό κίνημα μπορεί να διεκδικούν κοινούς πόρους αποτελεί παράλληλα και το στοιχείο συνοχής εντός του κοινωνικού κινήματος. Η διεκδίκηση και η κατάκτηση πόρων συμβαίνει μόνο εντός των ορίων της συλλογικότητας κατά τρόπο που η ομάδα να μπορεί να χρησιμοποιεί και να διαχειρίζεται τους πόρους ώστε να πετυχαίνει την εκάστοτε στοχευμένη επιρροή της (Ψημίτης, 2011)

Οι «οργανώσεις κοινωνικών κινημάτων» είναι επίσης μια κομβική έννοια στη ΘΚΠ καθώς θεμελιώνει τη θέση για τον θεσμικό χαρακτήρα της δράσης των κινημάτων «εφόσον αυτή διαμορφώνεται από το γεγονός ότι οι οργανώσεις κοινωνικών κινημάτων ,επιδιώκοντας να εκπληρώσουν τους στόχους τους ταυτίζουν τους στόχους αυτούς με τις επιδιώξεις των αντίστοιχων κινημάτων» (Ψημίτης, 2011: 103).

Για να παρουσιάσουν όμως τα κοινωνικά κινήματα την αναγκαία αποτελεσματικότητα αναπτύσσουν μια μορφή, «εσωτερικής οργάνωσης», την οποία θα αναφέρουμε σχηματικά και αποτελείται από : i) τα στελέχη, τα οποία ασχολούνται επαγγελματικά με την οργάνωση, ii) τα συστατικά μέλη τα οποία διαθέτουν στο κίνημα τους απαραίτητους πόρους, iii) τους οπαδούς, που αναγνωρίζονται κυρίως στο ευρύτερο κίνημα παρά στην οργάνωση και iv) στο ουδέτερο κοινό και στους αντιπάλους του κινήματος (Ψημίτης, 2011).

Κάνοντας μια προσπάθεια να καταθέσουμε τις πιο κεντρικές θέσεις της Θεωρίας Κινητοποίησης Πόρων θα τις παραθέσουμε παρακάτω όπως τις προσέγγισε ο Mayer Zald σε άρθρο του το 1992 (Ψημίτης, 2011): Πρώτον οι αδικίες και η αποστέρηση δεν μετουσιώνονται αυτομάτως σε δραστηριότητα από τα κοινωνικά κινήματα αλλά ανάμεσα σε μία κατάσταση και στη συλλογική δράση μεσολαβεί μια διαδικασία επιλογής και ορθολογικότητας . Δεύτερον, η κινητοποίηση πόρων μπορεί να πραγματοποιηθεί στο εσωτερικό μιας τρωθείσας ομάδας αλλά και από άλλες πηγές. Τρίτον, η οργάνωση της δράσης είναι μείζονος σημασίας. Τέταρτον το κόστος

συμμετοχής στην δράση μπορεί να είναι μεγάλο ή μικρό αναλόγως την στήριξη ή την καταστολή που προέρχεται από το κράτος ή από την κοινωνία. Πέμπτο, η επίτευξη των στόχων δεν συνδέεται απαραίτητα με το μέγεθος της κινητοποίησης και είναι μια διαδικασία ασταθής.

Επιπρόσθετα, ο τρόπος που τα κινήματα καταφέρνουν να οργανώσουν τη δυσαρέσκεια, να ελαχιστοποιήσουν το κόστος της δράσης, να χρησιμοποιήσουν και να δημιουργήσουν δίκτυα αλληλεγγύης, να δώσουν κίνητρα στα μέλη τους, και να εξασφαλίσουν εξωτερική συναίνεση υπολογίζεται με όρους κόστους - οφέλους (Della Porta και Diani, όπως αναφέρονται στο: Ψημίτης, 2011: 52)

Σε αυτό το σημείο αξίζει να επισημάνουμε την συμβολή του Ch.Tilly στις θεωρίες κινητοποίησης πόρων. Ενώ η ΘΚΠ ενδιαφέρεται πολύ για τη στρατηγική δράση της ομάδας και κατ' επέκταση των κινήματων, δηλαδή ασχολείται με τα μέσα που χρησιμοποιεί για την επίτευξη των στόχων της απαντώντας στο «πώς». Αδυνατεί ωστόσο να απαντήσει στο «γιατί» δημιουργούνται κοινωνικά κινήματα, καθώς και να ασχοληθεί με την ανάπτυξη της αλληλεγγύης και των κοινών συμφερόντων των ομάδων, θεωρώντας την δεδομένη .

Το κενό αυτό στην ιστορικότητα της ανάλυσης καλύπτει, κατά ένα τρόπο, η προσέγγιση του Ch.Tilly, ο οποίος εξετάζει την προέλευση των οργανωτικών μορφών των κοινωνικών κινήματων καθώς και τις συνθήκες δημιουργίας τους. Ασχολούμενος λοιπόν με την ιστορία της «λαϊκής συλλογικής δράσης» αποτελεί την εξαίρεση για το υπόδειγμα της θεωρίας των κινητοποίησης πόρων .

Πρόκειται να σταθούμε στην ανάλυση του C.Tilly για το κοινωνικό κίνημα καθότι μας προμηθεύει με ένα σχήμα παραγόντων συγκρότησης του κοινωνικού κινήματος που θεωρούμε ότι βοηθάει στην μελέτη της οργάνωσης των Μαύρων Πανθήρων. Κατά τον Ch.Tilly, οι παράγοντες που οδήγησαν στην ανάπτυξη των κοινωνικών κινήματων στην Δύση, από το 1750 ως σήμερα είναι τρεις (Tilly, 2004: 24):

- *Η εκστρατεία*: η επίμονη οργανωμένη προσπάθεια διατύπωσης συλλογικών διεκδικήσεων έναντι κατεστημένων αρχών – στόχων

- *Το ρεπερτόριο*: η χρήση συνδυασμών μορφών πολιτικής δράσης όπως η δημιουργία οργανώσεων , οι δημόσιες συγκεντρώσεις, τα συλλαλητήρια, οι διαδηλώσεις. Αλλά και οι εκστρατείες για συγκεκριμένα αιτήματα, η χρήση των ΜΜΕ, η διανομή φυλλαδίων κλπ.
- *Οι επιδείξεις ΑΕΠΔ (ή ΑΕΠΑ)*: δηλαδή οι συντονισμένες δημόσιες παραστάσεις προβολής Αξιοσύνης ,Ενότητας , Πολυάριθμου και Δέσμευσης ή Αφοσίωσης από τους υποστηρικτές του κινήματος .

Αν και ο συνδυασμός των στοιχείων αυτών είναι για τον C.Tilly αυτό που ορίζει ένα κοινωνικό κίνημα ως τέτοιο εμείς θα θελήσουμε να επικεντρώσουμε στο στοιχείο του ρεπερτορίου σε σχέση με τους Μαύρους Πάνθηρες καθώς οι διεκδικήσεις τους ανέπτυξαν πλούσιες και ποικίλες μορφές.

Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω, συμπεραίνουμε ότι η ΘΚΠ αποτέλεσε σημαντική τομή στην ερμηνεία και ανάλυση των κοινωνικών κινημάτων, απορρίπτοντας την μέχρι τότε κυρίαρχη άποψη ότι η συλλογική δράση προκύπτει ως απλό άθροισμα ατομικών συμπεριφορών. Η ΘΚΠ τόνισε αντίστοιχα τη δυναμική των συλλογικών δράσεων μέσα από τους μηχανισμούς και τις οργανώσεις που ελέγχουν τους πόρους και προχωρούν στη διαχείρισή τους (Ψημίτης, 2011). Συνοψίζοντας, το κεντρικό κριτήριο της ορθολογικότητας στην επιλογή πόρων, ατόμων, διεκδικήσεων και μορφών συλλογικών δράσεων αποτέλεσε βασικό προχώραμα της ΘΚΠ στην ερμηνεία των κοινωνικών κινημάτων, καθώς με βάση αυτό το κριτήριο, έγινε δυνατό να διακρίνουμε τις διάφορες μορφές διαμαρτυρίας από τα κοινωνικά κινήματα. Επιπλέον, η ΘΚΠ αναγνώρισε την ανομοιογένεια εντός των οργανώσεων που συμμετέχουν στα κινήματα, μελετώντας τις με όρους εμπειρικών δεδομένων .

Σε επίπεδο κριτικής που ασκήθηκε στη ΘΚΠ οφείλουμε να επισημάνουμε την αδυναμία της να υπολογίσει τις εκάστοτε «υποκειμενικές» διαδικασίες διαμόρφωσης συλλογικής ταυτότητας, λόγω της προσκόλλησης της στον ορθολογικό υπολογισμό των σχέσεων με κριτήρια κόστους- όφελους. Επίσης αυτή η προσκόλληση την οδήγησε στο να αγνοήσει την συμβολική διάσταση της δράσης. Τέλος, δίνοντας ιδιαίτερη σημασία στους υλικούς πόρους, υποτίμησε τους πολιτισμικούς πόρους που

επίσης παρήγαγαν αξίες, ενώ θεώρησε την εξεύρεση και την διάθεση τους στα κοινωνικά κινήματα σχεδόν αυτονόητη.

Η **Θεωρία των Νέων Κοινωνικών Κινήμάτων** (στο εξής ΘΝΚΚ) προκύπτει μέσα από την ανάγκη να μελετηθούν τα νέα κοινωνικά κινήματα στην δεκαετία του 1970. Η αύξηση της έντασης του συγκρουσιακού περιβάλλοντος αυτήν την εποχή, σε συνδυασμό με τις νέες διεκδικήσεις στην πολιτική σφαίρα που αναφέρονται σε φεμινιστικά, εθνοτικά, οικολογικά και άλλα αιτήματα, κάνουν εμφανή την ανεπάρκεια της κλασικής πολιτικής θεωρίας (προοδευτικής και συντηρητικής) να μπορέσει να αναλύσει αυτού του είδους τα νέα κινήματα. Το κεντρικό κριτήριο αναμέτρησης κεφαλαίου - εργασίας αδυνατεί να προσεγγίσει με ολοκληρωμένο τρόπο την ταυτότητα των συλλογικών δρώντων των κοινωνικών κινήμάτων.

Η ΘΝΚΚ αναπτύσσεται κυρίως στην περιοχή της Ευρώπης, με κύριους της στοχαστές τους A. Melucci, S. Tarrow και A. Touraine, οι οποίοι ασχολήθηκαν πιο πολύ με την μελέτη των κοινωνικών κινήμάτων καθαυτών, ενώ υπήρξαν και στοχαστές όπως οι J. Habermas και K. Offe, οι οποίοι μελέτησαν τις δομικές συνθήκες που επέτρεψαν την δημιουργία των κινήμάτων αυτών (Ψημίτης, 2011). Οι αναλογίες ανάμεσα στη ΘΚΠ και τη ΘΝΚΚ είναι εμφανείς, αφού και οι δυο είναι αποτελέσματα εναλλακτικών επιστημονικών παραδειγμάτων όσον αφορά τη μελέτη της συλλογικής δράσης και, όπως είδαμε, έρχονται να απαντήσουν στα νέα ερωτήματα που τίθενται με την ανάδυση νέων μορφών πράγμα που οι παλαιότερες θεωρητικές παραδόσεις δεν μπορούσαν να κάνουν με επιτυχία.

Η ΘΝΚΚ απορρίπτει την «κλασική» μαρξιστική θεωρία, η οποία στη δεκαετία του 1970 έχει ήδη κατηγορηθεί ως «οικονομίστικη» από μερίδα νέων μαρξιστών και ριζοσπαστών διανοητών, καθώς με τη σειρά της επικεντρώνει στην έννοια της ταξικής θέσης ως βασικό κριτήριο παραγωγής συμπερασμάτων για την ταυτότητα των κοινωνικών δρώντων. Το παραπάνω συμπέρασμα απορρέει από την άποψη ότι *«όλες οι συλλογικές δράσεις είναι παράγωγα του δομικού πεδίου των κοινωνικών σχέσεων, των κοινωνικών συγκρούσεων ανταγωνιστικού χαρακτήρα που αναπτύσσονται στη δομή της παραγωγής»* (Ψημίτης, 2011: 111). Αντιθέτως, τουλάχιστο σε ό,τι αφορά τις ανεπτυγμένες χώρες, η αφετηρία της ανάλυσης των κοινωνικών κινήμάτων και της συλλογικής δράσης ξεκινά από το γεγονός ότι η

ΘΝΚΚ αναγνωρίζει την ύπαρξη μιας νέου τύπου κοινωνίας, η οποία ανάλογα με τον θεωρητικό που την προσέγγισε ορίζεται ως «μεταβιομηχανική», «νεωτερική», «τεχνοκρατική» ή «προγραμματισμένη». Η παραδοχή αυτή θα αποτελέσει βασικό παράγοντα διάκρισης της ΘΝΚΚ από τις προγενέστερες θεωρίες εφόσον «η σημασία της σύγκρουσης μεταξύ των τάξεων της βιομηχανικής εποχής έτεινε να φθίνει και η αποτύπωση των κινημάτων ως βασικά ομοιογενών υποκειμένων δεν ευσταθούσε (Della Porta και Diani, 2010, όπως αναφέρονται στο: Ψημίτης, 2011).

Θα προσπαθήσουμε να παραθέσουμε τις κυριότερες θέσεις της ΘΝΚΚ μέσα από μια συνοπτική παρουσίαση των θέσεων των βασικών της εκπροσώπων. Επιλέγουμε τους A. Touraine, A. Melucci και S. Tarrow επειδή, μεταξύ άλλων, έχουν ταυτιστεί με την γέννηση της ΘΝΚΚ και εισήγαγαν σημαντικές, θεωρητικές καινοτομίες, όσον αφορά τον επιστημονικό χώρο μελέτης των κοινωνικών κινημάτων.

Ο Alain Touraine, αναλογιζόμενος εντός του πλαισίου των μεταβολών που υφίστανται οι μορφές της συμβολικής δράσης στα «νέα κινήματα» επιχείρησε πρώτος μια ταξινόμηση, η οποία κατηγοριοποιεί τα νέα κινήματα ως εξής (Ψημίτης, 2011):

- **Το κοινωνιακό κίνημα:** το οποίο αντιπροσωπεύει την πλήρη μορφή του κινήματος, ως την δράση μιας κατηγορίας δρώντων που συγκρούεται με έναν αντίπαλο για τη διαχείριση των μέσων δράσης της κοινωνίας επί του εαυτού της. Ο χώρος παρέμβασής των κοινωνιακών κινημάτων είναι η προσωπικότητα και η κουλτούρα. Εκπροσωπούν μια σύγκρουση όχι ανάμεσα σε κοινωνικές τάξεις αλλά ανάμεσα σε υποκείμενα και μηχανισμούς.
- **Το πολιτισμικό κίνημα:** ως την συλλογική δράση που υπερασπίζεται την εικόνα του Υποκειμένου. Τα κινήματα αυτά εκπροσωπούν κατηγορίες δρώντων που δεν προσδιορίζονται κοινωνικά. Τα σημαντικότερα εξ αυτών στην προ- νεωτερική κοινωνία είναι τα θρησκευτικά, ενώ τα σύγχρονα είναι το γυναικείο, το οικολογικό αλλά και κινήματα που υπερασπίζονται μειονότητες (εθνοτικές, γλωσσικές, θρησκευτικές, ηθικές). Τα κινήματα αυτά διατρέχονται από μια σειρά δυαδικότητες, αντιφατικές λογικές δράσεις και αντιφατικούς προσανατολισμούς.

- **Το ιστορικό κίνημα:** ως τη συλλογική δράση που δεν αντιπαράτίθεται σε έναν εντοπισμένο κυρίαρχο κοινωνικό αντίπαλο, αλλά στις ελίτ που καθοδηγούν την μεταβολή μιας κοινωνίας. Τέτοια μορφή κινήματος αποτελεί το «κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης» που εμφανίστηκε τα τελευταία χρόνια.

Επιπλέον, ο Touraine τονίζει την θεωρητική έννοια της ιστορικότητας για την ανάλυση των κοινωνικών κινημάτων, ως την δράση διαμέσου της οποίας η κοινωνία μετασχηματίζει τον εαυτό της. Κατά τον Touraine ιστορικότητα συνίσταται αφενός στη «δημιουργική» συσσώρευση επιστημονικής και τεχνολογικής γνώσης πέραν του κεφαλαίου κι αφετέρου στο εμφανιζόμενο πολιτισμικό μοντέλο ανάπτυξης που αναπαριστά τη δημιουργικότητα της κοινωνίας. Για τον Touraine μεγάλη σημασία έχει η έννοια του «πρότυπου γνώσης», δηλαδή το σύνολο από συμβολικά συστήματα που κατασκευάζονται από την κοινωνία και χρησιμοποιούνται στη διαμεσολάβηση της σχέσης του ανθρώπου με τη φύση.

Η έννοια του πολιτισμικού πεδίου είναι εξίσου μείζονος σημασίας στην σκέψη του Touraine ο οποίος τοποθετεί την συγκρότηση της κοινωνίας πάνω σε δυο αντίθετες δυναμικές κινήσεις. Η πρώτη είναι η κίνηση κατά την οποία η ιστορικότητα μετοπίζεται σε οργάνωση και η ευταξία σε εξουσία. Η δεύτερη είναι η κίνηση κατά την οποία η κατασκευασμένη ευταξία καταστρέφεται προκειμένου να επανακατασκευαστεί, διαμέσου της πολιτισμικής ανανέωσης και των κοινωνικών κινημάτων. Η άποψη ότι η κοινωνική σχέση εμφανίζεται ως σχέση εξουσίας στον Touraine, προϋποθέτει πως οι δρώντες κινητοποιούνται εντός του ίδιου πολιτισμικού πεδίου. Αυτό, κατά τον Γάλλο κοινωνιολόγο, σημαίνει πως η συλλογική δράση στις μεταβιομηχανικές κοινωνίες είναι αδύνατη χωρίς τον πολιτισμικό προσανατολισμό (Ψημίτης, 2011)

Τέλος, αξίζει να αναφερθούμε στις προϋποθέσεις που χρειάζεται να έχει ένα κίνημα για να αναπτύξει αγώνα σύμφωνα με τον Touraine: i) Ο αγώνας πρέπει να διεξάγεται στο όνομα ενός πληθυσμού που τον αφορά ii) Ο αγώνας πρέπει να είναι οργανωμένος και όχι απλώς να υπάρχει στο επίπεδο της γνώμης iii) Το κίνημα πρέπει να μάχεται έναν αντίπαλο που εκπροσωπείται από μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ακόμη και όταν ο αντίπαλος είναι αφηρημένα ο καπιταλισμός και

το κράτος iv) και η σύγκρουση με τον αντίπαλο δεν πρέπει να είναι εξειδικευμένη αλλά να αφορά ένα πρόβλημα που να απασχολεί το σύνολο της κοινωνίας (Ψημίτης, 2011)

Ο A.Melucci, σύγχρονος του A.Touraine, θα προχωρήσει σε έναν πιο σύνθετο ορισμό του κοινωνικού κινήματος που όμως θα προσθέσει αναγκαία στοιχεία για τα σύγχρονα κινήματα. Κατά τον A.Melucci η έννοια του κοινωνικού κινήματος συνιστά κατηγορία ανάλυσης που *«περιγράφει μια μορφή συλλογικής δράσης η οποία επικαλείται την αλληλεγγύη, αποκαλύπτει σύγκρουση και συνεπάγεται ρήξη των ορίων συμβατότητας του συστήματος εντός του οποίου λαμβάνει χώρα η δράση»* (Melucci, 1996: 28).

Αναλύοντας περαιτέρω τις διαστάσεις που χαρακτηρίζουν από αναλυτική άποψη μια συλλογική δράση η οποία εμφανίζεται στο κοινωνικό κίνημα ο A.Melucci διακρίνει (1996):

- την *αλληλεγγύη* ως ικανότητα των δρώντων αν αναγνωρίζουν τους άλλους και να αναγνωρίζονται και οι ίδιοι ως ανήκοντες στην ίδια κοινωνική συλλογικότητα
- την *σύγκρουση* ως αντίθεση δύο ή περισσότερων δρώντων γύρω από τον έλεγχο των κοινωνικών πόρων
- και την *ρήξη των ορίων συμβατότητας του συστήματος των κοινωνικών σχέσεων* εντός του οποίου συντελείται η δράση, δηλαδή η παραβίαση των δομικών ορίων ασφαλείας τα οποία το ίδιο το σύστημα εγκαθιστά προκειμένου να αναπαράγεται απρόσκοπτα.

Οι κατηγορίες των κινήματων που υπάρχουν κατά τον A.Melucci (1996) είναι:

- τα συγκρουσιακά δίκτυα
- τα διεκδικητικά κινήματα
- τα πολιτικά κινήματα και τέλος
- τα ανταγωνιστικά κινήματα

Όπως και στον A.Touraine έτσι και στον A.Melucci η πολιτισμική μεταβλητή είναι βαρύνουσας σημασίας .Επιπλέον η έννοια της *συλλογικής ταυτότητας* είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με αυτή του κοινωνικού κινήματος. Η δύναμη της συλλογικής ταυτότητας είναι βασική για την ανάδυση κινηματικής μορφής συλλογικής δράσης καθώς έχει την ιδιότητα να επαναπροσδιορίζει το γνωστικό, ηθικό και συναισθηματικό πλαίσιο με το οποίο βιώνεται η κοινωνική πραγματικότητα. (Ψημίτης, 2011: 394)

1.2. Βία

Η προθυμία των ομάδων να χρησιμοποιήσουν βία έχει απασχολήσει πολύ την κοινότητα των κοινωνικών επιστημών. Οι βίαιες αναπαραστάσεις συλλογικών μορφών δράσεις έχουν πάντα προκαλέσει ενδιαφέρον τόσο στην επιστημονική κοινότητα όσο και στην κοινή γνώμη. Οι Μαύροι Πάνθηρες αποτέλεσαν την πρώτη οργανωμένη συλλογική μορφή δράσης, στα πλαίσια του κινήματος της «Μαύρης Δύναμης» που δεν απότασσε, αλλά αντίθετα, από την γέννησή του υπερασπίστηκε το δικαίωμα στην βία και συγκεκριμένα στην αντι-βία, την περίοδο του Κινήματος για τα Πολιτικά Δικαιώματα όπου το πεδίο δράσεων οριοθετούταν από μη βίαια, φιλειρηνικά πλαίσια.

Η σχέση των κοινωνικών κινημάτων και της βίας μελετήθηκε έντονα, καθώς η πολλαπλότητα των πεδίων έκφρασής της βίας σε ζητήματα ηθικής και πολιτικής, όπως και οι εννοιολογήσεις και οι ορολογίες σε αυτά τα πλαίσια, υπήρξαν πολλές. Το γεγονός ότι η βίαιη δράση δεν είναι συστηματική, την καθιστά δύσκολο πεδίο ανάλυσης, αφού δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με το ίδιο αναλυτικό πλαίσιο όπως κάθε άλλη πολιτική εμπλοκή. Όπως επισημαίνει η Isabelle Sommer *«ενώ η σύγκρουση αποτελεί συστατικό στοιχείο της κοινωνίας, η βία εκλαμβάνεται ως περιθωριακή και απορριπτέα, ειδικά στις δημοκρατίες, που αντλούν την δύναμή του από την ικανότητά τους να ρυθμίζουν και να ενσωματώνουν τις συγκρούσεις με ειρηνικές μορφές έκφρασης»* (Sommer, 2011: 20).

Σημαντική παράμετρος της βίαιης δράσης και του ένοπλου ακτιβισμού είναι και το ρίσκο, το γεγονός ότι οι δράντες ρισκινδυνεύουν. Ο Doug McAdam κάνει την διάκριση ανάμεσα σε «ακτιβισμό υψηλού ρίσκου» και «χαμηλού ρίσκου» και την αποδίδει στου προβλεπόμενους κινδύνους (οικονομικούς, νομικούς, φυσικούς) που μπορεί να προκύψουν με την εμπλοκή στη βίαιη δράση. Στην περίπτωση του ένοπλου ακτιβισμού βέβαια, ο οποίος ανήκει στην κατηγορία «ακτιβισμού υψηλού ρίσκου», ο σοβαρότερος κίνδυνος είναι ο θάνατος και ο δεύτερος σοβαρότερος κίνδυνος είναι η φυλακή (Sommer, 2011).

Μελετώντας τα κοινωνικά κινήματα που αναδύθηκαν στην Ιταλία στο διάστημα μεταξύ 1960-1970, ο S. Tarrow εισάγει μια σημαντικά βοηθητική έννοια για την ανάλυση των κινήματων, αυτήν του «κύκλου διαμαρτυρίας». Κατά τον Tarrow ο κύκλος διαμαρτυρίας ή ο συγκρουσιακός κύκλος ορίζεται ως μια *«μέσης διάρκειας χρονική περίοδος έντονης κοινωνικής διαμαρτυρίας και αναταραχής, εντός της οποίας η συλλογική δράση διαχέεται σε πολλούς κοινωνικούς χώρους, πολλοί εκ των οποίων δεν διακρίνονται έως τότε για την συχνότητά της κινητοποίησης τους ή για την έντασή τους»* (Tarrow, 1998:140). Ένας κύκλος διαμαρτυρίας ανοίγει από τη στιγμή που κάποιες «δομικές συγκρούσεις» βρίσκουν το σωστό έδαφος που τους δίνει την ευκαιρία να αναπτυχθούν, όπως είναι η διαίρεση των ελίτ, η εμφάνιση νέων κοινωνικών ομάδων και το άνοιγμα του πολιτικού συστήματος προς τις περιθωριακές ομάδες (Sommier, 2011).

Επιπλέον ο Αμερικάνος κοινωνιολόγος προτείνει συγκεκριμένα στοιχεία τα οποία συνιστούν έναν κύκλο διαμαρτυρίας : i)την εντατικοποίηση της σύγκρουσης ii) την γεωγραφική και κοινωνική της εξάπλωση iii)την εμφάνιση αυθόρμητων πράξεων και την εμφάνιση νέων οργανώσεων iv) την ανάδυση νέων συμβόλων, νέων ερμηνειών, κοσμοθεωριών και ιδεολογιών v) την επέκταση του ρεπερτορίου δράσης. Τα ρεπερτόρια δράσης είναι βασικός άξονας των κύκλων διαμαρτυρίας καθώς εκπροσωπούν τον εκάστοτε τρόπο δράσης που επιλέγουν οι δρώντες για να επικοινωνήσουν και να διεκδικήσουν τα αιτήματά τους (πχ. οι καθιστικές διαμαρτυρίες στις ΗΠΑ της δεκαετίας του 1960).

Όσον αφορά το ρεπερτόριο δράσεων των σύγχρονων κοινωνικών κινήματων, ο Tarrow ταξινομεί τους τύπους δράσεις σε τρεις κατηγορίες, καθεμία απ' τις οποίες χαρακτηρίζεται από τις ιδιότητες της αμφισβήτησης, της αλληλεγγύης και της απροσδιοριστίας που αναλογικά αντιστοιχούν στους εξής τύπους δράσης. Πρώτα στη *βίαιη διαμαρτυρία*, η οποία ενώ φαίνεται να ασκείται με σχετική ευκολία, τείνει να εκφέρεται από μικρές ομάδες που δεν έχουν πληθώρα πόρων. Παράλληλα ενώ οι ομάδες προκαλούν εύκολα φθορές, δεν έχουν την δύναμη να αντιμετωπίσουν την σκληρή καταστολή. Δεύτερη είναι η *συμβατική διαμαρτυρία*, η οποία, σε αντίθεση με την βίαιη, στηρίζεται σε καθημερινές πρακτικές, τις οποίες αποδέχεται τόσο το ευρύ κοινό όσο και οι αντίπαλες ελίτ. Ωστόσο η συμβατική διαμαρτυρία εμφανίζει

έλλειψη ανταγωνιστικής διάθεσης και τις περισσότερες φορές καταλήγει να θεσμοποιείται. Η *αναταραχή* είναι ένας τύπος δράσης που τοποθετείται στο μεταίχμιο των δύο προηγούμενων, εμφανίζει τόσο τις βίαιες εκδηλώσεις, όσο και τις συμβατικές πρακτικές. Πρόκειται για έναν ασταθή τύπο δράσης που έχει την δυνατότητα να μετατρέψει τη βίαιη σε συμβατική μορφή δράσης (Ψημίτης, 2011: 431).

1.3. Αλληλεγγύη

Ο Α. Melucci ασχολήθηκε με την έννοια της αλληλεγγύης στα πλαίσια της συγκρότησης της συλλογικής ταυτότητας. Ο Ιταλός κοινωνιολόγος διαπιστώνει πως «Η ίδια η δυνατότητα να διακριθούμε από τους άλλους, πρέπει να αναγνωριστεί από αυτούς τους «άλλους» (Melucci, 1989: 151). Η ταυτοποίηση στηρίζεται στη συμμετοχή στην ομάδα. Η ατομική ταυτότητα προκύπτει από την διαφοροποίηση μας από τους άλλους που συμβαίνει στα πλαίσια μιας αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των κοινωνικών υποκειμένων. Αυτό είναι και το «παράδοξο της ταυτότητας» όπως το επισημαίνει ο Melucci (1989), ότι δηλαδή προϋποθέτει ένα βαθμό ισότητας και αμοιβαιότητας.

Συνεπώς, συνεχίζοντας την ανάλυση του παράδοξου της συγκρότησης της ατομικής ταυτότητας, μπορούμε να προσθέσουμε και το γεγονός ότι η τελευταία επιβεβαιώνεται ως διαφορά μόλις αποτελέσει μέρος μια συλλογικής ταυτότητας. Η συλλογική ταυτότητα, κατά τον Ιταλό κοινωνιολόγο, έχει δύο επιρροές : α) προωθεί την συνείδηση ότι η δράση μπορεί να παράγει συμβολισμούς και πολιτισμικούς προσανατολισμούς και β) μέσω της συλλογικής ταυτότητας το άτομο έχει την δυνατότητα να συνδέσει την δράση του με τα αποτελέσματά της, καθώς η συμμετοχή σε μια ομάδα ταυτίζει τα αποτελέσματα της συλλογικής δράσης με το άτομο. (Melucci, 2002: 30).

Το παραπάνω «παράδοξο» σύμφωνα με τον Melucci το συναντάμε και στην αναγνώριση της συλλογικής ταυτότητας η οποία «για να επιβεβαιώσει την διαφορά της από την υπόλοιπη κοινωνία, οφείλει να δηλώσει την συμμετοχή της σε μία κοινή κουλτούρα της κοινωνίας και την ανάγκη της να αναγνωριστεί ως κοινωνικός δρών»

(Melucci, 1996: 74). Σε καταστάσεις σύγκρουσης όμως, η διαδικασία συγκρότησης ταυτότητας ανατρέπεται αφού ο κοινωνικός δρών απορρίπτει την διαδικασία αναγνώρισης αλλά και τη δυνατότητα δημιουργίας κοινού πολιτισμικό πεδίου. *«Σε καταστάσεις σύγκρουσης η ανεπίλυτη ένταση μεταξύ του αυτοπροσδιορισμού του δρώντος και του ετεροπροσδιορισμού του από τους άλλους εκρήγνυται και παίρνει τη μορφή της αμοιβαίας απόρριψης της ταυτότητας»* (Melucci, 2002 :31).

Επίσης, ο Melucci επισημαίνει πως όταν ο βαθμός έντασης της σύγκρουσης είναι υψηλός εμφανίζεται και ο κίνδυνος του κατακερματισμού της ταυτότητας κατά την οποία οι δρώντες αρνούνται να προβούν σε αμοιβαία αναγνώριση. Υπό συγκρουσιακές συνθήκες λοιπόν, την επιβεβαίωση της ταυτότητας που αρνείται να δώσει ο αντίπαλος την πραγματοποιεί η συλλογική κινητοποίηση, ενώ η αναγνώριση και ο προσδιορισμός του δρώντος γίνεται πλέον από την αλληλεγγύη που αναπτύσσεται στο εσωτερικό της ομάδας, τη λεγόμενη «εσωτερική αλληλεγγύη». Η τελευταία λοιπόν, γνωστή και ως «αλληλεγγύη από ομοιότητα» λειτουργεί ως υποκατάστατο της εξωτερικής αναγνώρισης σε καταστάσεις σύγκρουσης. Σε αντίθεση με την «εσωτερική αλληλεγγύη» η «αλληλεγγύη από διαφορά» εμφανίζεται σε καταστάσεις αμοιβαίας αναγνώρισης και διαπολιτισμική επικοινωνίας (Melucci, 2002).

Επιπλέον στην θεωρία του Melucci, ο εκάστοτε τύπος της κοινωνίας δεν αποτελεί κριτήριο διακριτότητας και εμφάνισης για τον αντίστοιχο τύπο αλληλεγγύης σε αυτήν. Απορρίπτει την θέση ότι οι παραδοσιακές μορφές αλληλεγγύης από ομοιότητα, όπως είναι η εθνικότητα και η συγγένεια, εμφανίζονται μόνο σε προνεωτερικού τύπου κοινωνίες, αντιθέτως υποστηρίζει ότι τέτοιου τύπου μορφές αλληλεγγύης διατηρούνται και στις νεωτερικές κοινωνίες και ενόσω διαπλέκονται με τις σύγχρονες μορφές αλληλεγγύης από διαφορά, καταλαμβάνουν καινούριες θέσεις στην κοινωνία. Το σύμπλεγμα των δύο μορφών αλληλεγγύης, κατά τον Ιταλό κοινωνιολόγο, φέρνει στην επιφάνεια την αντιφατικότητα που αντιμετωπίζει η μετανεωτερική κοινωνία, που προσπαθεί να ισορροπήσει μεταξύ αυτονομίας και μαζικοποίησης (Ψημίτης, 2011: 147).

Ένα επιπλέον εργαλείο που θα μας βοηθήσει να κατανοήσουμε καλύτερα την αλληλεγγύη μεταξύ των Μαύρων Πανθήρων, βρίσκεται στη θεωρία της κοινωνικής

ταυτότητας των Tajfel και Turner (1986). Παρόμοια με όσα είπαμε παραπάνω, η εν λόγω θεωρία εξηγεί ότι ένα μέρος της αντίληψης του ατόμου για τον εαυτό του προέρχεται από τις ομάδες στις οποίες ανήκει. Οι Tajfel και Turner αναγνωρίζουν στα άτομα πολλαπλούς «εαυτούς» και ταυτότητες, ανάλογα με τη σύνδεση που έχουν σε αντίστοιχες ομάδες. Αυτό, με όρους συμπεριφοράς του ατόμου, μεταφράζεται ως τη δυνατότητα που έχει το άτομο να ενεργεί με διαφορετικό τρόπο, σε διαφορετικά κοινωνικά πλαίσια, καθώς ένα άτομο, όταν αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως μέρος μιας ομάδας, γίνεται μέλος της και θεωρείται «δικός μας», ή ingroup, όπως είναι ο αγγλικός όρος. Εφόσον υπάρχει η έννοια του ingroup, είναι σαφές ότι εφόσον αναπτύσσονται και άλλες ομάδες με τις οποίες το άτομο δεν μπορεί να ταυτιστεί, τότε μιλάμε για τα μη-μέλη ή τα «εκτός ομάδας άτομα» (outgroups).

Η νοοτροπία του ingroup και outgroup, σύμφωνα με τους Tajfel και Wikes (1963) αναπτύσσεται μέσα από τρεις συγκεκριμένες μεθόδους:

- *Κοινωνική κατηγοριοποίηση:* Η κατηγοριοποίηση είναι η συγκέντρωση και η απλοποίηση των πληροφοριών για να μπορεί κάθε φορά να τη διαχειρίζεται το άτομο. Αντίστοιχα, με την επίγνωση ότι το άτομο ανήκει σε μια κοινωνική κατηγορία δηλώνει και κατανοεί πράγματα που σχετίζονται με τον εαυτό του και την εικόνα του και αντίστοιχα μπορεί να ορίσει την κατάλληλη συμπεριφορά, σύμφωνα με τις ομάδες που ανήκει.
- *Κοινωνική αναγνώριση:* Η κοινωνική αναγνώριση είναι η υιοθέτηση της ταυτότητας της ομάδας στην οποία ανήκει το άτομο. Αυτό το ωθεί να ενεργεί με τρόπους που αντιλαμβάνεται το ίδιο, ότι νομομιμοποιούνται να αναπτύσσονται μόνο για τα μέλη της ομάδας.
- *Κοινωνική Σύγκριση:* Η αναγνώριση παράλληλα δημιουργεί την τάση για ταξινόμηση στο εσωτερικό της ομάδας και παράλληλα στην ανάγκη για σύγκριση με τα μέλη μιας άλλης ομάδας (outgroup). Η διαδικασία της κοινωνικής σύγκρισης σχετίζεται πάρα πολύ με την διατήρηση του αυτοσεβασμού των μελών της ομάδας. Η κοινωνική σύγκριση, ως

μηχανισμός, εξηγεί και την προκατάληψη και τις διακρίσεις, δεδομένου ότι τα μέλη μιας ομάδας, στο πλαίσιο του ανταγωνισμού, θα τείνουν να βλέπουν τα μέλη των άλλων ομάδων αρνητικά, αν αυτό βοηθάει στην αύξηση της αυτοεκτίμησης.

Ως μέρος της εξήγησης των συμπεριφορών μέσα στις ομάδες οι Tajfel και Turner (1979) δόμησαν μια πτυχή της θεωρίας της κοινωνικής ταυτότητας που την ονόμασαν «διαπροσωπικό-διομαδικό συνεχές», το οποίο έμεινε γνωστό ως «συνεχές του Tajfel». Η θεωρία του συνεχούς περιγράφει ένα φάσμα στο οποίο υπάρχουν δύο πόλοι: α) η διαπροσωπική συμπεριφορά και β) η διομαδική συμπεριφορά. Εντός αυτού του φάσματος αναπτύσσονται όλες οι κοινωνικές συμπεριφορές και μάλιστα, οι περισσότερες από αυτές, καλούνται να πετύχουν έναν συμβιβασμό ανάμεσα στους πόλους του συνεχούς.

Με το «συνεχές του Tajfel» υπήρξε μια προσπάθεια να γίνει συμπερίληψη μιας προηγούμενης θεωρίας, η οποία επίσης είναι χρήσιμη -και σχετίζεται και με τη ΘΚΠ- η οποία είναι η θεωρία της σχετικής αποστέρησης του Runciman (1966). Ο Runciman με τη θεωρία αυτή, όρισε σαν «σχετική αποστέρηση» το συναίσθημα που εμφανίζει το άτομο όταν νιώθει ότι αδικείται από τη διανομή των πόρων (ή των συναισθημάτων) εντός της ομάδας στην οποία επιλέγει να ανήκει. Η σχετική αποστέρηση βλέπει πράγματα που άλλες θεωρίες παραβλέπουν, όπως την προσδοκία που αναπτύσσει το άτομο κατά τη συμμετοχή του σε μια ομάδα αλλά και την ανάγκη ύπαρξης δεσμών αλληλεγγύης ως προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία εντός της ομάδας. Ο Runciman (1966) κατηγοριοποίησε την αποστέρηση σε δύο είδη:

- Εγωιστική: Η αποστέρηση που νιώθει το άτομο όταν συγκρίνεται με όμοιούς του και
- Αδελφική: Η αποστέρηση που νιώθει το άτομο όταν συγκρίνεται με ανόμοιους δηλαδή με μέλη άλλων ομάδων

Η έννοια της αλληλεγγύης όπως αναπτύχθηκε στο πλαίσιο του κινήματος των Μαύρων Πανθήρων υπήρξε μια πολυδιάστατη έννοια. Αρχικά, η αλληλεγγύη βασίζεται σε αυτό που αναπτύχθηκε ανάμεσα στους Αφροαμερικάνους ως μια ενοποιημένη πολιτική δύναμη για την επίτευξη της πλήρους ελευθερίας και της

ισότητας, απέναντι σε όσα τα παραδοσιακά αμερικάνικα ιδεώδη υπόσχονταν εκείνη την εποχή. Η μαύρη αλληλεγγύη, ως αλληλεγγύη της φυλής, είναι κάτι που ακόμα και σήμερα είναι ισχυρό μεταξύ των μαύρων κοινοτήτων.

Παραδοσιακά, αυτή η αίσθηση της αλληλεγγύης μεταξύ των μαύρων έχει διπλή καταγωγή, μια θετική και μια αρνητική. Η κοινή αντίληψη της ενιαίας φυλετικής ταυτότητας και της πολιτιστικής κληρονομιάς των Αφροαμερικάνων παρέχει τη βάση για μια ενότητα μεταξύ των μαύρων και εκείνοι που ανήκουν όντως στην εθνοφυλετική ομάδα αφρικανικής καταγωγής, συχνά επεδίωκαν να διατηρήσουν και να προβάλλουν την πολιτιστική ιδιαιτερότητα της ομάδας μέσω της πίστης και της αφοσίωσης σε αυτή. Ειδικότερα τα μέσα που χρησιμοποιούσαν περιλάμβαναν τελετουργικά, κοινοτικές διαδραστικές σχέσεις και συλλογική αυτό-οργάνωση.

Όσον αφορά την αρνητική καταγωγή, η μαύρη εμπειρία του αδικαιολόγητου αποκλεισμού, των άδικων μεταχειρίσεων και των διακρίσεων έχει με τη σειρά της συμβάλλει στη δημιουργία ισχυρών δεσμών, αναγνωριστικών μεταξύ των μαύρων κοινοτήτων. Η κοινή ιστορία της καταπίεσης και της τρωτότητας από το ρατσισμό είχε δημιουργήσει την ανάγκη για πολιτική αλληλεγγύη και μια ομάδα που θα αναπτύσσεται αυτοδύναμα, έστω και έχοντας ως μόνο θέμα το ζήτημα της αυτοάμυνας σε αυτόν τον κόσμο διακρίσεων. Μεταξύ των μαύρων, λοιπόν, αυτά είναι τα δύο θεμέλια για τη μαύρη ενότητα που με τη σειρά της αντιμετωπιζόταν ως θέμα κοινής λογικής, ειδικά μεταξύ των μαύρων και όριζε την αλληλεγγύη μεταξύ τους ως –περίπου– αυτονόητη.

Η κριτική που απειλούσε και τότε και σήμερα, την ιδέα της μαύρης αλληλεγγύης επιτίθεται στις βασικές αρχές της αλληλεγγύης αυτής. Υπάρχει ο πολύ αμφιλεγόμενος ισχυρισμός ότι η «φυλή» είναι μια μη-υγιής βάση για την κοινωνική ταυτότητα, την πολιτιστική διασύνδεση ή την ένταξη σε διάφορες δημόσιες ενώσεις ανθρώπων ή πολιτικά κινήματα. Μερικοί υποστηρίζουν ότι οι φυλετικές ταυτότητες και οι μορφές αλληλεγγύης που διατηρούν αναμεταξύ τους είναι παράλογες, ασυνάρτητες και έχουν τις ρίζες τους σε διάφορες αυταπάτες ή ηθικές προβληματικές. Άλλοι υποστηρίζουν ότι υπό το πρίσμα του αυξανόμενου διαφυλετικού ανταγωνισμού και της ανάγκης για πολυφυλετική συνεργασία, οποιασδήποτε μορφής φυλετική ιδιαιτερότητα δημιουργεί άσκοπες διαιρέσεις και

διχασμούς. Τέλος, πολλοί λένε ότι η αλληλεγγύη με βάση τη φυλή είναι ασύμβατη με σημαντικές αξίες που είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες στις ΗΠΑ, όπως, η ενσωμάτωση, η συμμετοχή στην κοινή αμερικάνικη ταυτότητα και τη λεγόμενη «κοινωνία της αχρωματοψίας» (color-blind society).

Στις παραπάνω κριτικές θα πρέπει να προστεθεί και η οπτική που σήμερα κριτκάρει, όσα ονομάζονται «identity politics», ότι δηλαδή, τα ρεπερτόρια αλληλεγγύης που βασίζονται στην εθνικότητα πάσχουν άμεσα από επικίνδυνες μορφές ουσιοκρατίας και προάγουν το λεγόμενο group-think. Αντίστοιχα αποσπούν την προσοχή των υποκειμένων από πιο πειστικά ή σημαντικά προβλήματα, όπως η φτώχεια και η αυξανόμενη κοινωνικοοικονομική ανισότητα, οι παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και οι αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης. Επίσης υπάρχουν και οι συντηρητικοί κύκλοι που βλέπουν την πολιτική αλληλεγγύη μεταξύ των μαύρων ως σύμπτωμα μιας παθολογικής νοοτροπίας θυματοποίησης. Πάντα υπήρχαν οι φωνές που παρότρυναν τους Αφροαμερικάνους να σταματήσουν να διαμαρτύρονται για την κατάστασή τους και αντί αυτού να επωφεληθούν από τις πολλές ευκαιρίες που προσφέρει η Αμερική. Πράγματι, μερικοί συντηρητικοί επιμένουν ότι οι ρίζες των προβλημάτων των μαύρων κοινοτήτων της Αμερικής βρίσκονται στις αυτοκαταστροφικές και δυσλειτουργικές συμπεριφορές που έχουν οι μαύροι απέναντι στους εαυτούς τους. Επίσης υπάρχουν και συντηρητικές φωνές μέσα στον μαύρο εθνικισμό. Αυτοί συνήθως κριτκάρουν τα πολιτικά προγράμματα που αποσκοπούν στον δομικό μετασχηματισμό (όψεις του εμφανίζονται στους Μαύρους Πάνθηρες) επιλέγοντας αντ' αυτών, για την εθνοτική ομάδα, στρατηγικές αυτοβοήθειας που υπογραμμίζουν την ανάγκη αλληλεγγύης μεταξύ των μαύρων, ως ένα μόνιμο χαρακτηριστικό που αντιτίθεται στον ρατσισμό. Οι συντηρητικοί μαύροι εθνικιστές θεωρούν το ρατσισμό ως μόνιμο χαρακτηριστικό της κοινωνικής ζωής στην Αμερική. Πιστεύουν ότι είναι μάταιο να αγωνίζονται για τον τερματισμό των φυλετικών αδικιών στις Ηνωμένες Πολιτείες και ότι οι μαύρες κοινότητες των Αμερικανών θα πρέπει να υπάρχουν ως αυτοδύναμες, χωρίς όμως να έχουν περαιτέρω απαιτήσεις σχετικά με την κατάσταση των μεταρρυθμίσεων προς άρση των φυλετικών διαφορών.

Η συγκινητική προθυμία των ομάδων των Μαύρων Πανθήρων να χρησιμοποιήσουν μορφές αλληλεγγύης, τόσο μεταξύ της μαύρης κοινότητας όσο και (αργότερα) μεταξύ διάφορων πληττόμενων κοινωνικών μερίδων (λχ. λατίνοι) εδράζεται σε αυτό που έλεγε ο Μαρσέλ Μως για την έννοια του δώρου, ότι «προσφέροντας πράγματα, προσφέρουμε τον εαυτό μας και, αν προσφέρουμε τον εαυτό μας, είναι γιατί τον οφείλουμε στους άλλους» (Mauss, 1999: 103).

1.4. Οργάνωση

Ο τρόπος οργάνωσης του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων, ακολούθησε μια διαλεκτική πορεία συνάντησης διαφορετικών οργανωτικών επιλογών που τελικά συντέθηκαν στη μορφή του πολιτικού κόμματος. Όμως έχει σημασία να θέσουμε εξ αρχής το ζήτημα ότι η μορφή οργάνωσης τελικά ήταν αυτή που καθόρισε, ως ένα βαθμό και το περιεχόμενο των πολιτικών πρακτικών. Πάνω σε αυτό το φόντο, θα εξετασθεί το πλήρες φάσμα των αμφιλεγόμενων πολιτικών δραστηριοτήτων των Μαύρων Πανθήρων, ενσωματώνοντας έτσι, στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης πράγματα που ερευνώνται συνήθως ξεχωριστά.

Είναι βέβαιο ότι υπάρχουν σημαντικές κανονιστικές και θεωρητικές διαφορές μεταξύ της συλλογικής δράσης. Ο Brockett (2005: 13) παραθέτει δύο διαχωρισμούς. Υπάρχουν οι μορφές συλλογικής δράσης που *«είτε δημιουργούν κανόνες, είτε παραβιάζουν κανόνες»* αλλά και οι *«συνήθεις και μη συνήθεις»*. Ωστόσο, αυτό που αγνοείται πολύ συχνά από αυτές τις αναλυτικές διακρίσεις είναι το συνεχές που υπάρχει στον πραγματικό κόσμο των κινημάτων, καθώς οι μεμονωμένοι ακτιβιστές μετακινούνται και επιλέγουν διαφορετικές μορφές διαμάχης, ως κυρίαρχο τρόπο αμφισβήτησης, ανάλογα την κατάσταση και τις διάφορες εξωτερικές συνθήκες, καθώς και το βαθμό ανάπτυξης των κινημάτων και της καταστολής (Brockett, 2005).

Στην πραγματικότητα η οργανωτική διάκριση μεταξύ της πολιτικής πάλης μέσα από τους θεσμούς και της πάλης μέσω κοινωνικών κινημάτων έχει μεγαλύτερη σημασία στις δυτικές δημοκρατίες απ' όσο φανταζόμαστε για την πλειοψηφία του κόσμου. Οι ακτιβιστές που προέρχονται από πολιτικά κόμματα, τα οποία

αναπτύσσουν τη δράση τους σε πολιτικά συστήματα με αδύναμες παραδόσεις ελεύθερων και δίκαιων εκλογών, είναι κατά καιρούς οι πιο σημαντικοί και θαρραλέοι διαδηλωτές στις χώρες τους (Brockett, 2005). Ο Brockett (2005) στη μελέτη του για την Κεντρική Αμερική, συμπεραίνει ότι η περιστασιακή προσφυγή στην καταστολή στις σύγχρονες δυτικές δημοκρατίες έχει ως στόχο να περιορίσει τη μη συμβατική - και συνήθως παράνομη και ενοχλητική - διαμαρτυρία. Αντίθετα, στην Κεντρική Αμερική η καταστολή στρέφεται συχνά στον περιορισμό της αποτελεσματικότητας των πολιτικών κομμάτων της αντιπολίτευσης ή, ακόμη χειρότερα, στην εξάλειψή τους ή ακόμα και στην φυσική εξόντωση των ακτιβιστών.

Ομοίως, η σαφής διάκριση μεταξύ των επαναστατών (ως βίαιων διαδηλωτών) και των μη βίαιων διαδηλωτών δεν εφαρμόζεται ποτέ στην πραγματικότητα, η οποία εμφανίζεται πάντα πιο περίπλοκη. Έτσι, η διάκριση αυτή δεν αφορά μόνο τα άτομα, τα οποία μπορούν να μετακινηθούν μεταξύ όλων των πιθανών μορφών αγώνα, αλλά και τους επαναστάτες, οι οποίοι κατά καιρούς έχουν υπάρξει η κρίσιμη μάζα για τη δημιουργία αποτελεσματικών, όσο και μη βίαιων, μαζικών οργανώσεων. Στη συνέχεια βέβαια προσπάθησαν να ενσωματώσουν τις στρατηγικές και τις δραστηριότητες τόσο των βίαιων όσο και των μη βίαιων οργανώσεων χωρίς να πετυχαίνει πάντα αυτή η σύνδεση.

Ένα ακόμα σημαντικό στοιχείο των επαναστατικών οργανώσεων αλλά και των μη-βίαιων κινημάτων είναι οι συμμαχίες. Οι επαναστάτες επιλέγουν αν θα είναι σύμμαχοι άλλων οργανώσεων ή όχι και καθώς οι επαναστατικές καταστάσεις σπάνια αναπτύσσονται μόνο από τις δραστηριότητες των επαναστατών, αλλά είναι το αποκορύφωμα μιας κλιμακούμενης αμφισβητούμενης πολιτικής. Αυτή η πολιτική συνήθως περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ανθρώπων και οργανώσεων με συνδυασμό ρεφορμιστικών και επαναστατικών αντιλήψεων (Λένιν, 2008: 57). Υπάρχει φυσικά και η αντίθετη άποψη, την οποία παραθέτει πολύ εύγλωττα ο Stoll, αναγνωρίζοντας την εμπειρία από τη Λατινική Αμερική: *«Αντί να οικοδομηθεί μαζικό κίνημα από την Αριστερά, ο αντάρτικος πόλεμος το καταστρέφει μέσω της καταστολής που προκαλεί»* (Stoll 1999: 76).

Βασικό στοιχείο του επιχειρήματος μας είναι η κατανόηση του συνόλου των τρόπων οργάνωσης της διαμαρτυρίας αλλά και του Κόμματος των Μαύρων

Πανθήρων. Οι τρόποι αυτοί πρέπει να τοποθετηθούν στο ευρύτερο πλαίσιο των διαμαρτυριών, όπου τα καύσιμα του αναδυόμενου κινήματος, ταυτόχρονα αμφισβητούν τις κινήσεις, τις διαδικασίες κινητοποίησης και τις στρατηγικές από τις οποίες δημιουργούνται και αυτές τις οποίες κατευθύνουν. Δηλαδή, τα κινήματα, ταυτόχρονα χτίζουν και αναιρούν, καθώς αναπτύσσονται κυρίως μέσα από πολιτικές ευκαιρίες και περιορισμούς, οι οποίοι τότε διευκολύνουν τα κινήματα και τότε τα καταστέλλουν.

Αντίστοιχα, αν και το κίνημα των Μαύρων Πανθήρων αναπτύχθηκε μέσα στην πιο προωθημένη ρεπουμπλικανική δημοκρατία, αυτή των ΗΠΑ, εντούτοις, δανείστηκε στοιχεία από τα κινήματα και τους τρόπους οργάνωσης των κινημάτων του αναπτυσσόμενου κόσμου, καθώς, το κοινωνικό κίνημα των Αφροαμερικών συνέβη να αναπτυχθεί υπό συνθήκες οξείας κακοποίησης και υψηλού κινδύνου, περισσότερο από όσο θα συνέβαινε σε άλλες εκβιομηχανισμένες δημοκρατίες.

Κεφάλαιο 2: Civil Rights Movement. Το ιστορικό πλαίσιο ανάδυσης του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων.

2.1. Ο τρόπος άσκησης της αμερικάνικης δημοκρατίας

Έχοντας ως αφετηρία τον απόηχο του Ψυχρού Πολέμου θα επιχειρήσουμε να εστιάσουμε στις βασικές ιστορικές τομές που επέδρασαν στην άσκηση της αμερικάνικης δημοκρατίας, όπως αυτή διαρθρώθηκε την πολυτάραχη περίοδο των δεκαετιών '60 και '70, ώστε να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε και να αντιληφθούμε σε ένα συνολικότερο πλαίσιο την ανάδειξη των ριζοσπαστικών και πολύμορφων κινήματων αντίστασης στις ΗΠΑ και ιδιαιτέρως στην γέννηση των Μαύρων Πανθήρων.

Τα διεκδικητικά κινήματα αυτή την περίοδο είναι πολύμορφα και άμεσα αλληλοσυνδεόμενα ,αν και με εμφανή διαφορά στη δομή τους, καθώς έχουν κοινές αναπαραστάσεις, από το αντιπολεμικό και φοιτητικό κίνημα έως το φυλετικό μπορούμε να διακρίνουμε μια κοινή κατεύθυνση αμοιβαίας αμφισβήτησης του τότε αμερικάνικου κατεστημένου η οποία τα οδήγησε σε πολλές περιπτώσεις σε κοινές δράσεις .

Τα τέλη της δεκαετίας του '50 και οι αρχές της δεκαετίας του ' 60 βρίσκουν τη αμερικάνικη κοινωνία κάτω από την επίπλαστη απειλή του «κόκκινου εφιάλτη» εμπνευσμένη από τον ίδιο τον αμερικάνικο κρατικό μηχανισμό, ως μια πολιτικά κατευθυνόμενη δραστηριότητα με στόχο την εξάλειψη κάθε αριστερής-κομμουνιστικής ιδεολογίας εντός του αμερικανικού κράτους. Το ζήτημα του κομμουνισμού είχε αναχθεί σε ζήτημα εθνικής ασφάλειας για τις ΗΠΑ, λόγω της σχέσης της ΕΣΣΔ με το Αμερικανικό Κομμουνιστικό Κόμμα (Ελληνιάδης, 2015). Αυτό ενέτεινε την αντικομμουνιστική καταστολή από την πλευρά της αμερικανικής κυβέρνησης και των υπόλοιπων θεσμικών οργάνων της αμερικανικής κοινωνίας, νομιμοποιώντας μεθόδους «κυνηγιού μαγισσών» και «ιεράς εξέτασης»: συλλήψεις, καταδίκες, κάψιμο βιβλίων, καταχώρηση πολιτών σε «μαύρες λίστες», που στόχευαν όχι μόνο στην ποινικοποίηση της ελευθερίας έκφρασης και την παρεμπόδιση της διακίνησης ιδεών αλλά και στον εκφοβισμό και κατά συνέπεια στην

συντηρητικοποίηση της αμερικάνικης δημοκρατίας (Ελληνιάδης, 2015). Η εποχή αυτή μένει στην ιστορία με τον όρο «μακαρθισμός», λόγω της πρωτοβουλίας της εξακρίβωσης στοιχείων δημοσίων υπαλλήλων και πολιτών γενικότερα, που είχε ληφθεί από τον Αμερικανό γεροϋσιαστή Τζόζεφ Μακάρθυ. Για τον τελευταίο η εμφάνιση και η δράση των κοινωνικών κινημάτων διεκδίκησης εξηγούνταν ως μια παράλογη συμπεριφορά η οποία εμφανιζόταν αποκλειστικά από μέλη περιθωριοποιημένων ομάδων (McCarthy & Zald, 1977).

2.1.1. Από τον μακαρθισμό στην επιβαλλόμενη δημοκρατία

Λίγα χρόνια αργότερα και στα πλαίσια της υποχώρησης του Μακαρθισμού και της άμβλυνσης του ψυχροπολεμικού κλίματος, τον Νοέμβριο του 1960, η εκλογή του Τζ. Φ. Κέννεντυ ως προέδρου των Η.Π.Α θα συντελέσει σε μια νέα περίοδο αλλαγής της πολιτικής του αμερικάνικου κράτους. Ο νεαρός πρόεδρος ασπάζεται τις ιδέες των Δημοκρατικών και στις προγραμματικές του θέσεις κάνει λόγο για άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων, κάθαρση της πολιτικής ζωής, ενώ ακολουθώντας πια μια πολιτική ανάσχεσης σε σχέση με τη ΕΣΣΔ και κατ' επέκταση την πολεμική απειλή εμπνέει την ομαλοποίηση των σχέσεων Αμερικής και Σοβιετικής Ένωσης (Ελληνιάδης, 2015). Στα πλαίσια αυτής της φιλελεύθερης κατεύθυνσης αρχίζει να διαμορφώνεται ένα συγκεκριμένο ιδεολογικό έδαφος το οποίο θα καρποφορήσει ακτιβισμούς με πυρήνα την διεκδίκηση και επέκταση των πολιτικών δικαιωμάτων από ποικίλες μειονότητες κυρίως εθνοτικές (μαύρη κοινότητα, αυτόχθονες κοκ.), από μετανάστες που διεκδικούν πλήρη ενσωμάτωση στην αμερικανική κοινωνία αλλά και από ομάδες φοιτητών, ανέργων και πολιτών που αρχίζουν να κινητοποιούνται πολιτικά με ολοένα και πιο ριζοσπαστική διάθεση. Στο όραμα της οικοδόμησης μιας αμιγούς δημοκρατίας γίνεται λόγος για επανακατοχύρωση της πλήρους ελευθερίας λόγου και την υπεράσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ως πανανθρώπινο αγαθό.

Ωστόσο, η προεδρία του Τζ. Φ. Κέννεντυ σημαδεύτηκε από τον πόλεμο του Βιετνάμ και τα καταλυτικά πολιτικά γεγονότα σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο που συνέβαλαν στην ανάδυση του αντιπολεμικού ριζοσπαστικού κινήματος στις Η.Π.Α.

Η σταδιακή ύφεση της αντικομμουνιστικής υστερίας απελευθερώνει την αμερικανική πνευματική και γενικότερη κοινωνική ζωή από τη μακαρθική παράνοια των προηγούμενων χρόνων (Μαγυλάς, 1997).

2.2. Κινήματα Διεκδίκησης Πολιτικών Δικαιωμάτων

Σε σχετική σύμπνοια και με τον υπόλοιπο πλανήτη λοιπόν, στις Η.Π.Α ξεκινάει μια πνευματική άνθιση που εδρεύει κυρίως στα πανεπιστήμια και μεταστρέφει την γενιά του '60 σε πολιτικά δρώσα και συμμετέχουσα. Η ιστορική συγκυρία παρέχει πρόσφορο έδαφος για ιδεολογική δραστηριοποίηση και πρακτική ριζοσπαστικοποίηση. Οι νεολαίοι, φοιτητές κυρίως εξεγείρονται, η ιδεολογία μετασχηματίζεται σε ακτιβισμό. Οι λόγοι, οι αφορμές και τα αιτήματα είναι πολλά και απορρέουν κατά βάση από την πίεση των αδιεξόδων της καπιταλιστικής ανάπτυξης. Από την κρίση του πανεπιστημιακού κατεστημένου με κέντρο την πανεπιστημιακή διοικητική ιεραρχία, την ανάδυση των πανεπιστημίων ως προπλάσματα της ανταγωνιστικής τεχνοκρατικής κοινωνίας μέχρι την διεκδίκηση αντιμετώπισης βασικών κοινωνικών προβλημάτων όπως η φτώχεια, η ελευθερία έκφρασης, το ζήτημα των δικαιωμάτων των Μαύρων. Είναι η εποχή που τα πανεπιστήμια του κατεστημένου και της αναπαραγωγής συντηρητικών και ανταγωνιστικών συνειδήσεων μετατρέπονται σε κέντρα αγώνα και αντίστασης και οι φοιτητές σε ενεργά πολιτικά υποκείμενα που διεκδικούν δυναμικά την ικανοποίηση των δημοκρατικών δικαιωμάτων τους (Γκαβί κ.α, 1988).

Χαρακτηριστικό παράδειγμα η εξέγερση των φοιτητών στο πανεπιστήμιο του Berkeley. Η επέμβαση των αστυνομικών δυνάμεων ως τιμωρητική στάση από την Διοίκηση του πανεπιστημίου, η παραβίαση δηλαδή του ασύλου σε ένα από τα μεγαλύτερα πανεπιστήμια της χώρας, ακολουθήθηκε από επιβεβλημένες διακοπές φοίτησης των «ταραξιών» και συλλήψεις, οι οποίες περιόρισαν το αυξανόμενο φοιτητικό κίνημα των ΗΠΑ (Γκαβί κ.α, 1988). Παράλληλα μετά τον θάνατο του προέδρου Κέννεντυ ο διάδοχος του Λ. Τζονσον προβαίνει σε αύξηση της στρατιωτικής δύναμης στο Βιετνάμ. Ο πόλεμος του Βιετνάμ ήταν ίσως η μεγαλύτερη

ένοπλη σύγκρουση μεταξύ Δύσης και Ανατολής κατά την διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και η επίθεση των ΗΠΑ εκεί, γεννά αυτομάτως ένα κύμα μαζικών αντιπολεμικών εκδηλώσεων, καταδίκης της αμερικανικής ιμπεριαλιστικής πολιτικής (Μαγουλάς, 1997).

Το ιδεολόγημα της φιλήσυχης αμερικάνικης ζωής ταραζεται από την έμπρακτη αμφισβήτησή της. Οι συγκρούσεις σε μεγάλα πανεπιστήμια όπως το Columbia, γίνονται από φοιτητές που εγκαλούν τις πανεπιστημιακές αρχές για την εμπλοκή στους πολεμικούς μηχανισμούς. Για παράδειγμα από τον Μάρτιο του 1968, στο Πανεπιστήμιο Columbia λειτουργεί το Ινστιτούτο Ανάλυσης Εθνικής Άμυνας, ενώ εκπονούνται ερευνητικά προγράμματα από την κατασκευάστρια εταιρεία των βομβών Napalm, Dow Chemicals, για την κατασκευή προηγμένων όπλων μαζικής καταστροφής (Γκαβί κ.α, 1988).

Πριν γίνει εκτενέστερη αναφορά στο κίνημα της «Μαύρης Δύναμης», το οποίο θα μπορούσαμε να πούμε ότι λειτούργησε ως ιδεολογική μήτρα για το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων, δεν θα μπορούσαμε να παραλείψουμε την αναφορά δυο γεγονότων που αποτέλεσαν το έναυσμα για την εμφάνιση μαζικών ριζοσπαστικών διαμαρτυριών απέναντι στη θεσμική, αλλά και την άτυπη, ρατσιστική ιδεολογία που επικρατούσε εντός του αμερικάνικου κοινωνικού σχηματισμού στην δεκαετία του '60 και στο θεσμικό τουλάχιστον επίπεδο αναφερόταν σε μια σειρά από νόμους φυλετικού διαχωρισμού. Τον Αύγουστο του 1955, ο δεκατετράχρονος Emmet Till, κάτοικος του Σικάγο πηγαίνει να συναντήσει τους συγγενείς του στην πολιτεία του Μισισσιππή. Εκεί επισκέπτεται το παντοπωλείο «Bryant» το οποίο ανήκε στους Roy και Carolyn Bryant. Εκεί η τελευταία ισχυρίστηκε ότι ο Till την παρενόχλησε «σφυρίζοντας προς το μέρος της». Λίγες μέρες αργότερα δυο λευκοί νεαροί απαγάγουν τον Till και αφού τον ξυλοκοπούν άγρια και τον πυροβολούν, παρατάνε το ακρωτηριασμένο σώμα του στις όχθες του ποταμού Tallahatchie. Το πρόσωπό του είναι μετά βίας αναγνωρίσιμο από την παραμόρφωση (Bradford Huie, 1959).

Στην είδηση της δολοφονίας του η μητέρα του παίρνει την απόφαση η κηδεία του να γίνει δημόσια, καθώς και να δημοσιοποιηθούν φωτογραφίες του πτώματος του άτυχου αγοριού στο περιοδικό Jet. Η είδηση της φρικτής δολοφονίας κάνει τον γύρο της χώρας και παίρνει μεγάλες διαστάσεις. Ωστόσο οι δύο νεαροί αυτουργοί

δικαιώνονται από τις δικαστικές αρχές της πολιτείας. Το λιντσάρισμα του νεαρού Till, πυροδοτεί αντιδράσεις σε όλη τη χώρα και προωθεί την ανάδυση του Κινήματος για τα Πολιτικά Δικαιώματα.

Πέντε μήνες μετά την δολοφονία του Till, το Δεκέμβριο του 1955, η σαρανταδυάχρονη Rosa Parks, η οποία εργαζόταν ως μοδίστρα σε ένα κατάστημα στη πόλη Montgomery της πολιτείας Αλαμπάμα, επιβιβάζεται σε ένα λεωφορείο και κάθεται στις θέσεις που είναι προορισμένες για έγχρωμους επιβάτες, σύμφωνα με τον νόμο περί φυλετικού διαχωρισμού. Όταν το λεωφορείο γεμίζει εκείνη και αρνείται να παραχωρήσει την θέση της στους λευκούς επιβάτες, όπως έκαναν όλοι οι υπόλοιποι έγχρωμοι συνεπιβάτες της. Ο οδηγός καλεί την αστυνομία και η Parks συλλαμβάνεται. Η ημέρα της αποφυλάκισης της τέσσερις ημέρες αργότερα, σηματοδοτεί την εκκίνηση μιας διαφορετικής πολιτικής δράσης, η οποία δεν υπήρχε στο ρεπερτόριο του κινήματος. Ξεκινά το «μπούκοτάζ των λεωφορείων Μοντγκόμερι της Αλαμπάμα», του οποίου ηγετικό στέλεχος ήταν ο νεαρός, τότε, σεβασμιότατος *Martin Luther King Jr* και το οποίο οργανώθηκε κυρίως από το τοπικό παράρτημα της NAACP (Εθνική Ένωση για την Πρόοδο των Έγχρωμων Ατόμων) της οποίας μέλος ήταν η R.Parks. Τα μέλη της αфроαμερικάνικης κοινότητας προτρέπονταν να μετακινούνται με τα πόδια, ταξί ή ιδιωτικά οχήματα, αντί να χρησιμοποιούν τις τοπικές συγκοινωνίες. Το πλήγμα στις εταιρίες λεωφορείων ήταν πολύ ισχυρό, αφού πάνω από το 50% των επιβατών- πελατών άνηκε στην αфроαμερικάνικη κοινότητα και απείχε από τη χρήση τους. Το μπούκοτάζ λήγει τον Δεκέμβριο του 1956 με την κατάργηση του φυλετικού διαχωρισμού από το Ανώτατο Δικαστήριο.

Τα παραπάνω περιστατικά ακολούθησαν αναρίθμητες μαζικές κινητοποιήσεις το επόμενο διάστημα με κύρια αιτήματα την κατάργηση των φυλετικών διακρίσεων σε όλες τις πολιτείες και σε όλες τις θεσμικές δομές, από τα μέσα μαζικής μεταφοράς μέχρι την εισαγωγή στην ανώτατη εκπαίδευση. Οι αντιδράσεις από τους υπέρμαχους της φυλετικής διάκρισης (segregationists) ήταν πολλές και έντονες και ενώ οι μεν υπερασπιστές της φυλετικής ισότητας διαμαρτύρονταν πάντα με το πρόταγμα της μη βίας, η ανταπάντηση των πρώτων ήταν η χρήση βίας και άγριας καταστολής, συχνά με τη βοήθεια των τοπικών αρχών. Το

αποτέλεσμα ήταν χιλιάδες ακτιβιστές να γίνονται θύματα επιθέσεων και να συλλαμβάνονται.

Οι πολύμορφοι διεκδικητικοί αγώνες συνεχίστηκαν και εξαπλώθηκαν σε παν πολιτειακό επίπεδο με πρωτοστάτες το κίνημα των Freedom Riders, έγχρωμων και λευκών ακτιβιστών που ταξίδευαν με λεωφορεία από πολιτεία σε πολιτεία διαδίδοντας έτσι έμπρακτα το αντιρατσιστικό τους μήνυμα και διεκδικώντας την κατάργηση των φυλετικών ανισοτήτων. Παράλληλα, η Φοιτητική Συντονιστική Επιτροπή Μη-Βίας (SNCC) αποτέλεσε τον πυρήνα των ακτιβιστών που οργάνωναν τις παραπάνω κινητοποιήσεις. Με παραρτήματα σε δεκάδες πολιτείες και πανεπιστήμια, από το Μισισιπή έως την Ουάσιγκτον, συσπείρωνε όλον εκείνο τον προοδευτικό κόσμο των πανεπιστημίων που είχε αγανακτήσει με το αυταρχικό καθεστώς, τις ακραίες κοινωνικές ανισότητες που έπλητταν τις μειονοτικές ομάδες αλλά και την πολεμική εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α.

2.2.1. «Μαύρη Δύναμη»

Σε αυτό το φόντο αναδύεται το κίνημα για τα πολιτικά δικαιώματα των αфроαμερικανών στις Η.Π.Α, γνωστό ως κίνημα της «Μαύρης Δύναμης» (black power). Όσο κι αν οι κυβερνήσεις των μεταπολεμικών Η.Π.Α ευαγγελιζόταν τις φιλελεύθερες και δημοκρατικές αρχές η διαιώνιση των ρατσιστικών συμπεριφορών και νόμων, καθώς επίσης η απουσία βελτιωτικών κοινωνικών αλλαγών, ήταν καθοριστικοί παράγοντες στη διαμόρφωση αντιστάσεων και μορφών διεκδικήσεων από τις πληττόμενες κοινωνικές ομάδες.

Ο όρος εισάγεται από τον Stokely Carmichael, γραμματέα της SNCC και εμβληματική φυσιογνωμία ακτιβιστή για το Κίνημα Πολιτικών Δικαιωμάτων, ο οποίος ενώ αρχικά συμπαρατασσόταν με την μη βίαιη, πασιφιστική δράση και ιδεολογία, όπως αυτή αρθρωνόταν από τον Martin Luther King, αργότερα συνειδητοποίησε πως η άγρια καταστολή των λευκών εξουσιαστών στα μέλη της αфроαμερικάνικης κοινότητας, καθώς και οι δολοφονίες συναγωνιστών του, δεν πρόκειται να σταματήσουν με ειρηνική αντιμετώπιση. Κατά τη διάρκεια διαδήλωσης

στα τέλη του 1966, ο Carmichael συνελήφθη και φυλακίστηκε για ένα μικρό χρονικό διάστημα. Μετά τη αποφυλάκισή του, βγάζει έναν λόγο στον οποίο επισημαίνει για πρώτη φορά τη σημασία της «Μαύρης Δύναμης»: *«Ο μόνος τρόπος που μπορούμε να σταματήσουμε τους λευκούς άνδρες από το να μας χτυπάνε είναι να αναλάβουμε εμείς οι ίδιοι. Ζητάμε ελευθερία εδώ και έξι χρόνια και δεν πήραμε τίποτα. Αυτό που θα αρχίσουμε τώρα να λέμε είναι Μαύρη Δύναμη!»* (Churcher, 2009, η μετάφραση δική μας).

Η «Μαύρη Δύναμη» σηματοδοτεί μία νέα αντίληψη για τους τρόπους και το ύφος διεκδίκησης δικαιωμάτων από την αφροαμερικάνικη κοινότητα. Η διεκδίκηση παίρνει όρους οικοδόμησης μιας ενιαίας ταυτότητας για την αφροαμερικάνικη κοινότητα η οποία πλέον ζητάει να αναγνωριστεί η ιστορία της, να μπορεί να καθορίζει τους δικούς της στόχους, να οργανώνει τα μέλη της. Η «Μαύρη Δύναμη» γίνεται όραμα για συνολική αποδόμηση και ανατροπή της κοινωνικής θέσης επέβαλε στη μαύρη κοινότητα ο Δυτικός πολιτισμός.

2.3. Ποιοι ήταν οι Μαύροι Πάνθηρες;

Σε μια τέτοια συνθήκη όπως αυτή που περιγράψαμε παραπάνω, με την αμερικάνικη δημοκρατία να έχει περάσει από τη φάση της αντικομμουνιστικής υστερίας στην επιβολή με τη βία των νέων «δημοκρατικών αξιών», εμφανίζεται το 1966, στο Όκλαντ της Καλιφόρνια, το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων (Black Panther Party) . Οι δυο βασικοί συνιδρυτές του Κόμματος ήταν ο Huey P. Newton και ο B.Seal, οι οποίοι φοιτούσαν μαζί στο Merritt College στο Όκλαντ της Καλιφόρνια. Οι δύο τους ήταν ήδη πολιτικά ενεργά μέλη της πανεπιστημιακής ζωής, συμμετείχαν στο Συμβούλιο των Φοιτητών, το οποίο όμως τελικά δεν μπορούσε να καλύψει τις βαθύτερες κοινωνικοπολιτικές τους ανησυχίες, οι οποίες είχαν κεντρικό ζήτημα την πάλη για την απελευθέρωση της αφροαμερικάνικης κοινότητας. Έτσι, παραιτούνται από το Συμβούλιο των Φοιτητών του πανεπιστημίου τους με σκοπό να δημιουργήσουν την οργάνωση που οραματίζονταν. Στις 15 Οκτωβρίου του 1966, η ίδρυση του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων, είχε ως πρώτο σκοπό την αυτοάμυνα.

Οι Newton και Seal θα συντάξουν και θα συνυπογράψουν ένα πολιτικό μανιφέστο που έμελλε να αλλάξει τον τρόπο σκέψης και δράσης πολλών μελών της αφροαμερικάνικης κοινότητας, το οποίο έμεινε γνωστό ως «Το πρόγραμμα των 10 σημείων». Η δομή του προγράμματος αποτελούταν από δέκα αιτήματα που ξεκινούσαν με τη φράση «τι θέλουμε» και ακολουθούταν από δέκα επεξηγηματικά σημεία που ξεκινούσαν με τη φράση «τι πιστεύουμε». Το πρόγραμμα και τα αιτήματα του ήταν ιδιαίτερα επαναστατικά και αντανακλούσαν το ταραχώδες πολιτικό κλίμα του κινήματος Πολιτικών Δικαιωμάτων στο Νότο αλλά και το εκκολαπτόμενο κίνημα της «Μαύρης Δύναμης», τις αντιπολεμικές διαμαρτυρίες και φυσικά αμφισβητούσε ευθέως τη «λευκή υπεροχή» σε όλες τις εκφάνσεις της.

Το σύμβολο του μαύρου πάνθηρα βέβαια, δεν ήταν επινόηση του Κόμματος. Αντίθετα, ήταν η βραχύβια «Οργάνωση για την Ελευθερία», η οποία δρούσε στη πόλη Lowndes County της Αλαμπάμα και η οποία είχε ως βασικό αίτημα την καθολική ψήφο, η πρώτη που χρησιμοποίησε τον μαύρο πάνθηρα ως κινηματικό σύμβολο. Οι Newton και Seal παραδέχονται την επιρροή τους αυτή: *«Ήμουν πολύ εντυπωσιασμένος από το πολιτικό κόμμα στο Lowndes County. Αυτοαποκαλούνταν οργάνωση ελευθερίας και χρησιμοποιούσαν τον μαύρο πάνθηρα ως σύμβολό τους. Χρησιμοποίησαν τον μαύρο πάνθηρα λόγω της φύσης του, που δεν θα επιτεθεί στον καθένα, αλλά θα κρατήσει αποστάσεις ασφαλείας πρώτα. Αν όμως ο δράστης είναι επίμονος, τότε ο μαύρος πάνθηρας θα χτυπήσει και εξολοθρεύσει τον εχθρό του εντελώς, διεξοδικά, απολύτως, και ολοκληρωτικά. Έτσι σκεφτήκαμε ότι το σύμβολο θα είναι πολύ κατάλληλο για εμάς»* (Bracey et al., 1970: 540, η μετάφραση δική μας).

Ο πρώτος «εξοπλισμός» του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων, που αποτελούνταν από δύο καραμπίνες, καθώς και η ίδρυση των πρώτων γραφείων στο Όκλαντ, τον Ιανουάριο του 1967, θρυλείται ότι χρηματοδοτήθηκε από την πώληση αντιτύπων του «Κόκκινου Βιβλίου» του Μάο στα πανεπιστημιακά campus της ευρύτερης περιοχής (Seal, 1991: 39). Μέχρι το 1970, το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων θα δει τις δυνάμεις του να πολλαπλασιάζονται σε πανεθνική κλίμακα και εντέλει θα αναδειχθεί σε ένα διεθνές πολιτικό φαινόμενο.

Από το 1970 ως το 1982 το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων θα βρίσκεται σε 29 Πολιτείες και θα λειτουργήσει και υπερατλαντικά, με διεθνή ομάδα η οποία

βρισκόταν αρχικά υπό την ηγεσία του Eldridge Cleaver στο Αλγέρι (Jeffries, 2010: 3). Η ιδιαιτερότητα του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων είναι ότι κράτησε το επίκεντρο του κινήματος στο Όκλαντ, επεκτεινόμενο στα περισσότερα από τα μεγάλα αστικά κέντρα αλλά και σε μικρότερες μαύρες κοινότητες, είχε δηλαδή μια κλαδική/τοπική επέκταση, με σχετική αυτονομία. Αυτό βοήθησε την εξάπλωσή του σε διαμετρικά αντίθετες κοινωνικά περιοχές, από φτωχές μαύρες κοινότητες, μέχρι και σε περιοχές όπως το Χιούστον του Τέξας που –παραδόξως, αν σκεφτεί κανείς τον ρατσιστικό Νότο– το μέσο εισόδημα μιας μαύρης οικογένειας έφτανε ως και το 77% της αντίστοιχης λευκής. Αυτό μεταφραζόταν για παράδειγμα ως οικονομική ασφάλεια, που κινδύνευε σε περίπτωση ενσωμάτωσης ριζοσπαστικών μορφών διεκδίκησης (Jeffries, 2010: 7).

Πρέπει να γίνει σαφές ότι η αρχική ανάδυση του BPP έγινε με έναν βασικό σκοπό: την αυτοάμυνα απέναντι στη βία της αμερικάνικης δημοκρατίας. Όπως αναφέρει ένα σημαντικό απόσπασμα από την αυτοβιογραφία του Huey P. Newton (παρατίθεται στο Hillard, 2008: 4, η μετάφραση δική μας): *«Είχαμε δει την αστυνομία του Όκλαντ και την Τροχαία της Καλιφόρνια να κουβαλάνε τις καραμπίνες τους σε κοινή θέα, σαν έναν ακόμη τρόπο για να σπείρουν τον φόβο στην κοινότητα. Τα είχαμε δει όλα αυτά και αναγνωρίσαμε ότι η εξεγερτική συνείδηση της μαύρης κοινότητας ήταν σχεδόν στο σημείο της έκρηξης»*. Συνεπώς πρέπει να δούμε πως εκφράστηκαν οι βασικοί αρχικοί στόχοι του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων, που αποτελούσαν και την έμπρακτη αμφισβήτηση στην αμερικάνικη δημοκρατία. Πρώτα ήταν το τέλος της αστυνομικής βαρβαρότητας και της οικονομικής ανισότητας, μετά η οργάνωση και η διαχείριση υπό τον έλεγχο των αφροαμερικανών, ποικίλων πτυχών της αφροαμερικάνικης ζωής (π.χ., εκπαίδευση, στέγαση και υγειονομική περίθαλψη). Μετά ήταν η απαλλαγή από τη στρατιωτική θητεία και η δίκαιη μεταχείριση σε όλες τις πτυχές της αμερικανικής κοινωνίας (Davenport, 2009: 94)

Η μαύρη ριζοσπαστικοποίηση και το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων δεν αναμετρήθηκαν φυσικά με την αμερικάνικη δημοκρατία μόνο με παράνομα μέσα, αλλά και με νόμιμα. Ενεπλάκησαν, ειδικά στις περιοχές του Νότου, με οργανώσεις νόμιμων διεκδικήσεων πολιτικών δικαιωμάτων που είχαν βάση την Εκκλησία αλλά και με άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις κοκ. (Jeffries, 2010: 6). Πρέπει βέβαια να

έχουμε στο νου μας ότι υπήρχε ένας αρχικός βασικός διαχωρισμός ανάμεσα στις περιοχές που δρούσε το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων και αυτό αύξανε την ανισόμετρη ανάπτυξη της δράσης τους. Πράγματι, η διαφορά μεταξύ των οργανώσεων ήταν σημαντική. Έτσι για παράδειγμα στην Ανατολική Ακτή (Νέα Υόρκη), το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων δεν εμφανίζεται πολύ δημόσια, ούτε έχει υψηλή δραστηριότητα. Αντ' αυτού, διαμόρφωσαν έναν αγώνα που θα κινηθεί υπόγεια, σε σχετιστική θέση από συγγενείς πολιτικούς οργανισμούς. Ο σκοπός ήταν το κίνημα να μπορούσε να διοικήσει ένα επαρκές τμήμα του δημόσιου βίου και να συλλέξει πόρους για να επιφέρει κοινωνική αλλαγή.

Στη Δυτική Ακτή από την άλλη, στη λεγόμενη Bay Area της Καλιφόρνια, το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων είχε τελείως άλλη άποψη. Ο αγώνας έπρεπε να διεξαχθεί σε πλήρη δημόσια θέα, να τους δει η Αμερική και όλος ο κόσμος, ενώ προνομιμοποιούνταν η οικοδόμηση συμμαχιών στη δράση και στο δρόμο, με άλλα τμήματα καταπιεσμένων κοινωνικών ομάδων. Η λογική αυτής της προσέγγισης ήταν σαφής: μόνο με φανερή αντιπαράθεση θα μπορέσει το μαύρο κίνημα να συσπειρώσει όλους τους Αφροαμερικανούς και να τους κάνει να ενταχθούν στις οργανώσεις του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων και να ανακτήσουν την αυτοπεποίθηση που τους στερούσε η κυβέρνηση. Αυτή η απροκάλυπτα συγκρουσιακή προσέγγιση ήθελε να στείλει ένα σαφές μήνυμα προς τους ισχυρούς λευκούς και γι' αυτό τα μέλη του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων κυκλοφορούσαν ανοιχτά ένοπλοι και διεξήγαγαν συλλογική παρακολούθηση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ της αστυνομίας και των Αφροαμερικανών (Davenport, 2009: 94).

Κεφάλαιο 3: Διεκδίκηση του δημόσιου χώρου

3.1. Ιδεολογία και Όραμα των Μαύρων Πανθήρων

Το αρχικό όραμα του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων ήταν να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των χρόνια καταπιεσμένων μελών της Μαύρης Κοινότητας και να την υπερασπιστεί τους ενάντια στους καταπιεστές της. Βασικό μέλημα της οργάνωσης ήταν να παρακινήσει την μαύρη κοινότητα, έτσι ώστε την να αρνηθεί την ανισότητα, την καταπίεση και εν τέλη την άμεση καταστολή που πήγαζε από τη βαθιά ριζωμένη ρατσιστική ιδεολογία του αμερικάνικου κράτους. Αυτή τη ρατσιστική ιδεολογία, η μαύρη κοινότητα τη βίωνε σε καθημερινή βάση είτε μέσω θεσμικών εκφάνσεων είτε όχι και οι Μαύροι Πάνθηρες σκόπευαν να τη μετουσιώσουν σε αύξηση της ταξικής συνείδησης και σε δυναμική αποφασιστικότητα για να αντιμετωπίσει η κοινότητα οτιδήποτε χρειαστεί, ως την ολική απελευθέρωση της.

Από μια μικρή ομάδα αυτοάμυνας, ώσπου να γίνει μια μαζική οργάνωση που περιείχε έναν ένοπλο βραχίονα, το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων, κυρίως μέσα από τις επεξεργασίες του H.P. Newton, έφτιαξε ένα αμάλγαμα από διάφορες ακροαριστερές και επαναστατικές απόψεις της εποχής του, για να επενδύσει ιδεολογικά την αυξημένη ανάγκη χρήσης βίας και ένοπλης πάλης. Έτσι πτυχές της ιδεολογίας του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων περιλαμβάνουν: τον σαφή καθορισμό της βίας σε δύναμη που απελευθερώνει από την απελπισία και τα συναισθήματα κατωτερότητας, που εισηγήθηκε πρώτη φορά από τον διάσημο ψυχίατρο και συγγραφέα Φραντς Φρόντ, το γνωστό τσιτάτο για τη «δύναμη που βρίσκεται στην κάνη του όπλου» από τον Μάο Τσε Τουνγκ, το «Μήνυμα στην Τρικοντινεντάλ» του Τσε Γκεβάρα, αλλά και τη λογική του ανταρτοπολέμου του Χο Τσι Μινχ, την αντίστοιχη της Φατάχ και τέλος, την έννοια κομματικής αυτάρκειας του Κιμ Ιλ Σούνγκ (Harris, 2001: 285).

Ήταν σαφές για τους Μαύρους Πάνθηρες ότι ο αγώνας κατά του ρατσισμού ήταν ελλιπής χωρίς μια πάλη ενάντια στον καπιταλισμό. Ανταταπαντώντας στις

επικριτικές φωνές που τους περιγράφανε ως λάτρεις του «μαύρου εθνικισμού», οι Μαύροι Πάνθηρες επισήμαιναν: *«Σκοπός της εξουσιαστικής δομής είναι να διαιρεί και να υποδουλώνει τον λαό. Κατά την άποψή μας πρόκειται για ταξική πάλη μεταξύ της μαζικής προλεταριακής εργατικής τάξης και της μικρής μειοψηφικής άρχουσας τάξης. Οι εργάτες όλων των φυλών πρέπει να ενωθούν ενάντια στην εκμετάλλευση της καταπιεστικής άρχουσας τάξης»*. (Seal, 1991: 23)

Οι συμμαχίες των Μαύρων Πανθήρων με άλλες αριστερές ριζοσπαστικές οργανώσεις και εκπροσώπους μειονοτικών, εθνοτικών ομάδων ήταν πολλές και κορυφώθηκαν όταν, υπό την επίβλεψη του νεαρού Πάνθηρα Fred Hampton, διοργανώθηκε η «Συμμαχία Ουράνιου Τόξου» στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι των Young Patriots και Young Lords. Οι διεθνείς σχέσεις και συνεργασίες δεν έλειπαν από την πολιτική τους ατζέντα καθώς διατηρούσαν σχέσεις με απελευθερωτικά κινήματα και οργανώσεις από όλο τον κόσμο. Από την Αφρική είχαν σχέσεις με το ZANU (Zimbabwe African National Front), το FRELIMO (Front for the Liberation of Mozambique). Στην Ασία είχαν σχέσεις με τους Viet Cong και τις Λαϊκές Δημοκρατίες της Κίνας και της Β. Κορέας. Στη Λατινική Αμερική επιδίωξαν συνεργασία με τους Tupamaros, το κίνημα των Sandinistas και βέβαι, την Κούβα. Υποστήριζαν, επίσης, ανοιχτά την ανεξαρτησία της κατεχόμενης Παλαιστίνης και το PFLP (Popular Front for the Liberation of Palestine).

3.2. Φυλακίσεις και ένοπλος αγώνας

Αυτό το αμάλγαμα ιδεών βοήθησε πάρα πολύ στην πιο δύσκολη στιγμή για δεκάδες Πάνθηρες, τη φυλακή. Πράγματι η στάση των μελών του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων που φυλακίστηκαν αποτελεί μια σημαντική στιγμή αμφισβήτησης του σκληρού σωφρονιστικού συστήματος των ΗΠΑ, το οποίο ακόμα και σήμερα έχει στην πλειοψηφία του κρατούμενους μαύρους. Ο H.P.Newton, γράφει στην αυτοβιογραφία του *«η φυλακή είναι ένα περίεργο μέρος για να βρεις την ελευθερία, αλλά αυτό ήταν το μέρος που βρήκα τη δική μου: στην Alameda County Jail στο Όκλαντ το 1964»* (παρατίθεται στο, Hillard, 2008: 133, η μετάφραση δική μας).

Πράγματι, ο αγώνας των μελών του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων στις φυλακές και η ιδεολογική δουλειά ήταν μια σπουδαία στιγμή αμφισβήτησης της επιβαλλόμενης αμερικάνικης δημοκρατίας. Εκεί γεννήθηκαν δυο σημαντικές θεωρητικές συνεισφορές του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων. Η «επαναστατική αυτοκτονία» και ο «πνευματικός θάνατος». Η πρώτη είναι η επεξήγηση για τα αυξημένα ποσοστά αυτοκτονιών νεαρών μαύρων εκείνη την περίοδο. Η «επαναστατική αυτοκτονία» περιγράφει την ύψιστη στιγμή ελέγχου του εαυτού και της εξόδου από το ταπεινωτικό και καταπιεστικό αμερικάνικο σύστημα. Αυτή η καταπίεση φέρνει στη μαύρη κοινότητα τον «πνευματικό θάνατο», δηλαδή την άρνηση της πιθανότητας να ζήσει η κοινότητα με κανονικές συνθήκες και ως εκ τούτου οι αυτοκτονίες είναι πράξεις επαναστατικές, ενάντια στο σύστημα (Hillard, 2008: 130).

Παρόλο το οξυμένο εργαλείο ανάλυσης, αυτές οι συνεισφορές του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων, βοήθησαν πολύ τους φυλακισμένους να αντέξουν στην τρομερή διαδικασία φυλάκισης και σωματικών βασανιστηρίων. Γενικά πρέπει να αντιληφθούμε ότι η βία ποτέ δεν ήταν αυτοσκοπός στο Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων. Αντίθετα, βλέπουμε ότι μετά τα 1970, έχουμε υποχώρηση της ρητορικής του ένοπλου αγώνα και αντικατάστασή της από τα κοινωνοφελή προγράμματα για τις μαύρες κοινότητες, τα οποία για πολλούς λειτούργησαν σαν ένα ενδιάμεσο στάδιο, μεταξύ της συσπείρωσης των μαύρων κοινοτήτων και της μελλοντικής εκ νέου, μαζικής αντεπίθεσης.

Ένα βασικό τμήμα της έμπρακτης ριζοσπαστικής αμφισβήτησης του *modus vivendi* που είχε επιβάλλει η αμερικάνικη δημοκρατία αφορούσε τον επανέλεγχο ή τη διεκδίκηση του δημόσιου χώρου. Η διεκδίκηση της ορατότητας των προβλημάτων της μαύρης κοινότητας αλλά και του ελέγχου μιας περιοχής υπήρξε βασική συνισταμένη στην ανάπτυξη του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων κυρίως σε περιοχές πέρα από τα γκέτο. Η διεκδίκηση πήρε πολλές μορφές, από την ένοπλη πολιτοφυλακή, μέχρι την προσπάθεια για εκλογή δημάρχων και δημοτικών συμβούλων. Κύρια τακτική της διεκδίκησης του δημόσιου χώρου ήταν το «σπάσιμο σε μέρη» (*break down*). Η τακτική του *breakdown* περιλάμβανε το χωρισμό μιας πόλης σε τομείς. Οι τομείς προσδιορίζονταν με βασικές γεωγραφικές, εθνοτικές, και

οικονομικές διαχωριστικές: Για παράδειγμα, ο πέμπτος τομέας του Όκλαντ ήταν ένας τομέας μεσαίου εισοδήματος που υπήρχε μια μαύρη κοινότητα που ανήκε στην εργατική τάξη, ενώ ο τομέας 4 ήταν μια πολυφυλετική περιοχή όπου το μεγαλύτερο τμήμα της καταλάμβανε η κοινότητα των Λατίνων (Chicano). Με τη σειρά του κάθε τομέας υποδιαιρείται σε υπο-τομείς και τελικά σε τμήματα. Σε κάθε επίπεδο οριζόταν και ένας συντονιστής (Hillard, 2008: 82). Αυτός ο διαχωρισμός βοήθησε όχι μόνο στην «αστυνόμευση» από τις πολιτοφυλακές του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων αλλά κυρίως στη μαζική εκλογική δουλειά, όποτε αυτό κρίθηκε απαραίτητο

Ο βασικότερος έλεγχος του δημόσιου χώρου ήταν οι ένοπλες πολιτοφυλακές των Μαύρων Πανθήρων, που συναντάμε κυρίως στη Δυτική Ακτή. Εκεί, δημιουργείται ένα σύστημα από αυτοκίνητα στα οποία επιβαίνουν ένοπλα μέλη του Κόμματος για να περιπολούν τη μαύρη κοινότητα. Όταν η αστυνομία, που επίσης περιπολεί τη γειτονιά, σταματήσει κάποιον μαύρο, τότε η περιπολία παρεμβαίνει για να εξασφαλίσει ότι τα συνταγματικά δικαιώματα δεν παραβιάζονται. Αυτό που λειτούργησε σαν ελατήριο για την αύξηση των πολιτοφυλακών ήταν η νόμιμη κατοχή και μεταφορά όπλων χωρίς περιορισμό. Σε αυτό βοήθησε και η εξέλιξη των πολιτοφυλακών που κατείχαν μαζί τους νομικά βιβλία και ποινικούς κώδικες που βοηθούσαν στην άμεση «εξυπηρέτηση» των ελαστικών νομικών κενών. Εμπνευστής αυτής της προσπάθειας ήταν ο H.P. Newton, ο οποίος μεταξύ άλλων, είχε σπουδάσει νομικά για ένα χρόνο στο Σαν Φρανσίσκο (Harris, 2001: 284).

Οι ένοπλες πολιτοφυλακές πολύ γρήγορα συνάντησαν την έγκριση και την αποδοχή των μαύρων κοινοτήτων της Δυτικής Ακτής, κάτι που αύξησε ραγδαία την επιρροή του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων και αρχικά δικαίωσε και την στρατηγική του δυτικού τμήματος του Κόμματος για ανοιχτό, δημόσιο αγώνα. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι ένοπλες πολιτοφυλακές βοήθησαν πολύ στην άμεση μείωση των επιπτώσεων της αστυνομικής βαρβαρότητας ενάντια στους μαύρους, αλλά την ίδια στιγμή, η συχνότητα της παρενόχλησης των ιδίων των πολιτοφυλακών από την Αστυνομία οδήγησε τελικά σε μια πανεθνική εκστρατεία καταστολής εναντίον τους. Για να προστατεύσει τα μέλη της από τη σύλληψη και την παρενόχληση, το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων δεν τηρούσε γραπτά μητρώα για τα μέλη του Κόμματος και

ποτέ κανείς δεν μπορούσε να βρει κάτι αντίστοιχο στα γραφεία ή τις Λέσχες του Κόμματος (Harris, 2001: 304).

Ο J. Edgar Hoover, ο διαβόητος αρχηγός του FBI τη δεκαετία του '70, είχε χαρακτηρίσει το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων σαν «την πιο δραστήρια και επικίνδυνη [μαύρη εξτρεμιστική οργάνωση] από την σκοπιά της εσωτερικής ασφάλειας» (παρατίθεται στο Courtright, 1974: 250, η μετάφραση δική μας). Αιτία κατά τον Courtright (1974: 249) ήταν η αυξημένη ρητορική της βίας κατά τα πρώτα χρόνια της ίδρυσης του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων και η εμμονή στην αυτοάμυνα. Αυτό βέβαια θεωρητικά άλλαξε με τα χρόνια, αλλά όπως παραδέχτηκε σε συνέντευξή του στο Assosiated Press, ο H.P.Newton (παρατίθεται στο Courtright, 1974: 250, η μετάφραση δική μας): *«Ο ένοπλος αγώνας είναι πεποίθησή μου και πάντα θα είναι. Έχουμε προσπαθήσει να φτάσουμε σε εκείνο το σημείο. Χτίζουμε και οργανώνουμε ένα στρατό ώστε τελικά να φτάσει τους ανθρώπους στο σημείο όπου θα πολεμήσουν, γιατί εμείς πιστεύουμε ότι μόνο έτσι θα επιλυθεί η τελική αντίφαση, μέσω της ένοπλης πάλης»*. Η αλήθεια είναι ότι η ένοπλη πάλη στοίχισε περίπου σαράντα νεκρούς Πάνθηρες και εκατοντάδες μέλη στη φυλακή, παρέμεινε βέβαια για πάντα ένα ισχυρό, όσο και σκιώδες τμήμα της ιστορίας του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων.

Ξέρουμε από τον τρόπο οργάνωσης του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων πως υπάρχουν «στρατιωτικοί» βαθμοί (υπολοχαγός, καπετάνιος κλπ) στην ιεραρχία των μελών, καθώς επίσης υπήρχε στους πολυάριθμους κανόνες των μελών του Κόμματος, ειδική αναφορά στην ένοπλη πάλη:

«5. Κανένα μέλος του κόμματος, δεν θα χρησιμοποιήσει, σημαδέψει ή πυροβολήσει όπλο κανενός είδους χωρίς να χρειάζεται ή κατά λάθος σε κανέναν.

6. Κανένα μέλος του Κόμματος δεν θα συμμετάσχει σε καμία άλλη ένοπλη ομάδα ή στρατό αλλιώτικο από τον Μαύρο Απελευθερωτικό Στρατό»

Η αύξηση της έντασης, από τη μία διεκδίκηση του δημόσιου χώρου μέσω των ένοπλων πολιτοφυλακών, από την άλλη αύξηση της καταστολής και στόχευση στα μέλη του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων, δεν άργησαν να οξύνουν την κατάσταση και η αστυνομία έφτασε να κάνει επιδρομές στα γραφεία του Κόμματος

στο Όκλαντ σχεδόν καθημερινά. Εκεί, το 1967, ο Denzil Dowell, ήταν το πρώτο μέλος του κόμματος που σκοτώθηκε από την αστυνομία, και ο θάνατός του έγινε η πρώτη αιτία συσπείρωσης για τα μέλη του Κόμματος και έφερε την πρώτη μαζική διαδήλωση μαύρων στο Όκλαντ. Στο ίδιο κτίριο ο Eldridge Cleaver και ο Bobby Hutton πυροβολήθηκαν, ενώ ο Huey P. Newton είχε τραυματιστεί σοβαρά από την αστυνομία και σε εκείνη τη συμπλοκή του χρεώθηκε η περίφημη «εθελοντική ανθρωποκτονία» ενός αστυνομικού του Όκλαντ (Courtright, 1974: 255).

Όντας η πρώτη οργάνωση Μαυρης Δύναμης που χρησιμοποίησε απροκάλυπτα την χρήση όπλων προς όφελος της κοινότητάς τους, οι Μαύροι Πάνθηρες δεν άργησαν να γίνουν διάσημοι εντός της. Η ριζοσπαστική τους ρητορική και δράση σε συνδυασμό με την δυναμική τους εμφάνιση, το total black look, τους μαύρους μπερέδες και τα δερμάτινα τζάκετ αποτέλεσαν πόλο έλξης για μια μαύρη νεολαία που αγανακτούσε με την αστυνομική βαρβαρότητα και που έβλεπε τους μέχρι τότε πασιφιστικούς τρόπους διαμαρτυρίας να μην πιάνουν τόπο στην διεκδίκηση της θέσης τους μέσα στον αμερικάνικο κοινωνικό σχηματισμό. *«Οι περιπολίες της αστυνομίας (από τα μέλη του Κόμματος) προσέδωσαν στο Κόμμα φήμη και σεβασμό μέσα στην Μαύρη κοινότητα . Επιπλέον λειτούργησαν σα μηχανισμός στρατολόγησης κατά τη διάρκεια των πρώτων διαμορφωτικών για το Κόμμα ετών»* (Jones, 1998: 180).

Κεφάλαιο 4: Τα «Προγράμματα Επιβίωσης» (survival programs)

4.1. Η αναγκαιότητα των προγραμμάτων επιβίωσης

Όπως είδαμε και σε προηγούμενο κεφάλαιο, ο Melucci εξετάζει την αλληλεγγύη. Ειδικά αναφέρει ότι *«η εσωτερική αλληλεγγύη, κατά κάποιο τρόπο και σε κάποιο βαθμό φαίνεται να υποκαθιστά την εξωτερική αναγνώριση, ως συνθήκη της ταυτότητας και της συναφούς δράσης. Υπάρχει λοιπόν μια «αμυντικού τύπου ταυτότητα» που στηρίζεται στην αλληλεγγύη από ομοιότητα και αναπτύσσεται σε καταστάσεις σύγκρουσης»* (Melucci, 1996: 112) Τα προγράμματα επιβίωσης άνθισαν, προσφέροντας στους μαύρους Αμερικανούς μια ρεαλιστική βάση σχεδίων για την αντιμετώπιση και την αλλαγή της κατασταλτικής τους πραγματικότητας. Βασίζονταν στην πεποίθηση της αυτοδιάθεσης των λαών. Για το βασικό μας επιχείρημα θα δανειστούμε το σχήμα που υπάρχει στον Γκράμσι, αλλά και την σχεσιακή προσέγγιση της «στρατευμένης ιδιαιτερότητας» (militant particularism) που συναντάται στους R.Williams και D.Harvey .

Με βάση τη γκραμισιανή ανάλυση, τα προγράμματα επιβίωσης αποτέλεσαν μέρος μιας ευρύτερης πολιτικής στρατηγικής του κόμματος των Μαύρων Πανθήρων και είχαν σκοπό να καλύψουν τις ανάγκες της μαύρης κοινότητας μέχρι αυτή να μπορέσει να προχωρήσει στην αλλαγή των κοινωνικών συνθηκών, κηρύσσοντας από την μια έναν πόλεμο “σώμα με σώμα” με τους καταπιεστές -μέσω της συγκρότησης ένοπλων πολιτοφυλακών αυτοάμυνας- κι από την άλλη κηρύσσοντας έναν «πόλεμο θέσεων», στόχος του οποίου θα ήταν να καταστραφεί μια ηγεμονία και να δημιουργηθεί μια άλλη, η ηγεμονία των καταπιεζόμενων μαύρων πληθυσμών.

Ωστόσο για να μπορέσουμε να προσεγγίσουμε καλύτερα τον στόχο αυτών των προγραμμάτων μπορούμε να ανατρέξουμε σε μια ανάλυση που έκανε ο ίδιος ο Huey P.Newton γι αυτά (αναφορά στο Hillard, 2008): *«Όλα αυτά τα προγράμματα ικανοποιούν τις βαθιές ανάγκες της κοινότητας αλλά δεν είναι λύσεις στα προβλήματά μας. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο τα αποκαλούμε «προγράμματα επιβίωσης», που σημαίνει επιβίωση που αναμένει-προετοιμάζεται για επανάσταση. Εμείς λέμε ότι τα προγράμματα επιβίωσης των Μαύρων Πανθήρων είναι σαν το τσαντάκι επιβίωσης ενός*

ναύτη ο οποίος είναι εγκλωβισμένος σε μια σχεδία. Αυτό τον βοηθά να διατηρήσει τον εαυτό του μέχρι να μπορέσει να βγει εντελώς έξω από αυτή την κατάσταση . Έτσι και τα προγράμματα επιβίωσης δεν είναι λύσεις ή απαντήσεις, αλλά είναι εκείνα που θα βοηθήσουν να οργανωθεί η κοινότητα γύρω από μια πραγματική ανάλυση και κατανόηση της κατάστασής της. Όταν αυτή η συνείδηση και η κατανόηση θα έχουν βρεθεί σε ένα υψηλό επίπεδο, τότε η κοινότητα θα αδράξει την ευκαιρία να οδηγήσει τον εαυτό της στον απεγκλωβισμό από την μπότα των καταπιεστών της».

Ενώ όπως επισημαίνεται στην συλλογή της C.Jones ο H.Newton τόνιζε για τα προγράμματα επιβίωσης : Έχουν σχεδιαστεί για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να επιβιώσουν μέχρι να αυξηθεί η συνείδησή τους, που είναι το μόνο πρώτο βήμα της επανάστασης για να παραχθεί μια νέα Αμερική. Κατά τη διάρκεια μιας πλημμύρας, μια σχεδία είναι μια σωστική συσκευή , αλλά είναι μόνο ένας τρόπος να φτάσουμε σε υψηλότερο έδαφος. Έτσι συμβαίνει και με προγράμματα επιβίωσης, τα οποία αποτελούν υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης. Αυτά καθεαυτή δεν αλλάζουν κοινωνικές συνθήκες, αλλά είναι δια σωστικά οχήματα , μέχρι έως ότου να αλλάξουν οι συνθήκες (Jones,1998,179).

Ας μην ξεχνάμε άλλωστε πως αναφερόμαστε σε μια εποχή που η πλειοψηφία των αφροαμερικανών πάλευαν για την επιβίωση τους: οι βασικές ανάγκες σε τρόφιμα και είδη ένδυσης, το δικαίωμα στην εκπαίδευση και την υγεία ήταν πράγματα από τα οποία οι αφροαμερικάνικες κοινότητες αποκλείονταν από τις κυρίαρχες οικονομικές τάξεις συστηματικά και επιτηδευμένα. Αυτές οι κυρίαρχες τάξεις που ηγεμόνευαν στις τότε καθημερινές πρακτικές και καθόριζαν τους επικρατούντες πολιτιστικούς κανόνες και που οι μεταξύ τους κοινές πεποιθήσεις αποτελούσαν τη βάση για το αμερικάνικο σύστημα κυριαρχίας. Με λίγα λόγια οι τάξεις των εύπορων λευκών χριστιανών.

Θέλοντας να προσεγγίσουμε ακόμη καλύτερα το επιχείρημα των προγραμμάτων επιβίωσης, ανατρέχουμε στην διάκριση “ηγεμονίας –κυριαρχίας” που επιχειρεί ο Gramsci όπου (αναφέρεται στο Πουλαντζάς, 1985: 257): «μια τάξη μπορεί και πρέπει να γίνει διευθύνουσα πριν αυτή γίνει πολιτικά κυρίαρχη, μπορεί να κατακτήσει την ηγεμονία πριν ακόμα την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας. Σ’ αυτή τη συνάφεια η έννοια της ηγεμονίας υποδηλώνει στη πραγματικότητα το γεγονός ότι μια

τάξη επιβάλλει σε ένα σχηματισμό την δικιά της κοσμοαντίληψη κατακτά με αυτήν την έννοια την θέση της κυρίαρχης ιδεολογίας πριν την κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας».

Και ενώ στην περίπτωση των Μαύρων Πανθήρων δύσκολα μπορεί κανείς να ισχυριστεί πως υπήρξε ποτέ σοβαρό ενδεχόμενο κατάκτησης της πολιτικής εξουσίας από τα μέλη και του υποστηρικτές τους, δεν μπορεί όμως κανείς να αγνοήσει πως με τις μορφές αλληλεγγύης που το κίνημά τους είχε αναπτύξει στόχευαν με σοβαρούς, υπαρκτούς όρους στην συγκρότηση μιας ηγεμονικής κοσμοαντίληψης από μεριάς του καταπιεσμένου μαύρου πληθυσμού.

4.1.1. Η διαμάχη σχετικά με τα Προγράμματα Επιβίωσης

Ο ιστορικός και συγγραφέας του βιβλίου «Survival Pending Revolution», Paul Alkebulan, μιλώντας για την στροφή των Πανθήρων στην κοινοτική επιβίωση υποστηρίζει ότι *«οι Μαύροι Πάνθηρες ανακάλυψαν ότι όσο δεν υπήρχαν επιλογές, οι Αφροαμερικανοί (όπως και το μεγαλύτερο μέρος της ανθρωπότητας) θα προτιμούν την πολιτική μεταρρύθμιση από την επικίνδυνη τάση της επανάστασης. Γι' αυτό κι η επαναστατική ρητορική έπρεπε να είναι πιο ήπια, αν οι Πάνθηρες ήταν να επιβιώσουν».*

Ο B.Seal υποστήριζε θερμά ότι τα Προγράμματα Επιβίωσης αποτελούσαν πράξη επαναστατική και ριζοσπαστική και πως ούτε λίγο δεν απέκλειαν από τον κύριο στόχο του Κόμματος, την ανατροπή του εκμεταλλευτικού συστήματος: *«Πολλοί άνθρωποι παρανοούν την πολιτική αυτών των προγραμμάτων. Μερικοί έχουν την τάση να τα αποκαλούν προγράμματα μεταρρυθμίσεων. Δεν πρόκειται περί μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων, για την ακρίβεια πρόκειται για επαναστατικά, κοινοτικά προγράμματα. Ένα επαναστατικό πρόγραμμα είναι ένα πρόγραμμα που ορίζεται από επαναστάτες, από εκείνους που θέλουν να αλλάξουν το υπάρχον σύστημα με ένα καλύτερο σύστημα. Ένα μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα είναι αυτό που έχει συσταθεί από το υπάρχον εκμεταλλευτικό σύστημα ως κατευνασμός ή ελεημοσύνη, για να ξεγελάσει τον λαό, να τον κρατήσει αδρανή. Παραδείγματα αυτών των προγραμμάτων είναι τα προγράμματα της φτώχειας, τα προγράμματα εργασίας των*

νέων και τα προγράμματα όπως αυτά που έχουν συσταθεί από την παρούσα δημιουργική κυβέρνηση για να κατευνάσουν τους ανθρώπους για ένα μικρό χρονικό διάστημα, και στη συνέχεια σταδιακά να ξεχαστούν (οι ανάγκες τους)» (Seal, 199: 226, η μετάφραση δική μας).

Το ερώτημα σε σχέση με την δημιουργία και την λειτουργία των προγραμμάτων επιβίωσης ως μια επαναστατική μορφή αλληλεγγύης και το κατά πόσο αυτή απομακρυνόταν από τους αρχικούς στόχους του Κόμματος απασχόλησε έντονα τα μέλη των Μαύρων Πανθήρων. Οι αντιθέσεις για την επαναστατικότητα τους και την επιρροή τους ήταν ζωντανές εντός του κόμματος και εκφράστηκαν κυρίως από τον E.Cleaver και τον H.P.Newton. Ο Cleaver έβλεπε το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων σαν το επαναστατικό όχημα για την άμεση βίαιη ανατροπή των καταπιεστών και τα προγράμματα επιβίωσης ήταν ένα «αναγκαίο κακό», μια παρέκκλιση, ένα στάδιο. Συγκεκριμένα: *«Η επανάσταση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με λόγια μόνο. Η ανατροπή της μιας τάξης από μια άλλη πρέπει να πραγματοποιείται από την επαναστατική βία. Μέχρι να επιτευχθεί αυτό το στάδιο θα πρέπει να επικεντρωθούμε στις άμεσες ανάγκες του λαού, προκειμένου να οικοδομηθεί μια ενιαία πολιτική δύναμη, με βάση την ιδεολογία του Κόμματος των Μαύρων Πανθήρων. Η επιβίωση πριν από την Επανάσταση είναι άμεσο καθήκον μας και για να το κάνουμε αυτό θα πρέπει να ανταποκρινόμαστε στις ανάγκες του λαού μέσω των απελευθερωτικών σχολείων μας, των δωρεάν προγραμμάτων πρωινού και των κέντρων παιδικής φροντίδας»* (αναφέρεται στο, Alkebulan, 2007: 28)

Αντίστοιχα ο H.P. Newton έλεγε ότι «το μοντέλο των «Υπηρεσιών για το Λαό» (Service to the People) έγινε ένα εργαλείο με το οποίο μπορούσαμε να μορφώσουμε τις μάζες». (Hillard, 2008: 89). Ο Newton, ως ο ηγέτης του κόμματος, είχε μια συμβιβαστική θέση όπου θεωρούσε ότι τα προγράμματα επιβίωσης δεν ήταν «ούτε επαναστατικά ούτε ρεφορμιστικά, αλλά μια τακτική και στρατηγική, με την οποία οργανώσαμε τους ανθρώπους. Καταλάβαμε ότι, προκειμένου να μετασχηματίσουμε την κοινωνία, ήταν πρώτα απαραίτητο να επιβιώσουμε της οικονομικής και κοινωνικής καταπίεσης» (αναφέρεται στο, Hillard, 2008: 89).

Στην εφημερίδα του Κόμματος, Black Panther Party News Service, και σε άρθρο που εκδόθηκε στις 17 Απριλίου του 1971, ο Newton αναφέρει (η μετάφραση

δική μας): «Το αρχικό όραμα του κόμματος ήταν να αναπτυχθεί μια σανίδα σωτηρίας για τους ανθρώπους, με την εξυπηρέτηση των αναγκών τους και την υπεράσπισή τους ενάντια στους καταπιεστές τους. Γνωρίζαμε ότι η στρατηγική αυτή θα αυξήσει τη συνείδηση τους και θα μας δώσει την υποστήριξη τους. Για ένα διάστημα το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων έχασε την όρασή του και αποστάτησε από την κοινότητα (...) Ο μόνος λόγος που το κόμμα εξακολουθεί να υφίσταται αυτή τη στιγμή είναι λόγω του Προγράμματος των Δέκα Σημείων και των Προγραμμάτων Επιβίωσης».

Ο Alkebulan, παίρνοντας αυτή τη δήλωση, αναφέρει ότι τελικά, τα προγράμματα επιβίωσης ήταν πιο σημαντικά για την ύπαρξη του κόμματος ως οργάνωση από ό, τι ήταν για την επιβίωση της μαύρης κοινότητας. Ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η ίδρυση των προγραμμάτων έγινε για λόγους «καλού μάρκετινγκ» και για να αποτάξουν οι Μαύροι Πάνθηρες τη δυσφήμιση των περιπολιών ενάντια στην αστυνομία και την οπλοκατοχή (Alkebulan, 2007: 29). Η δημόσια εικόνα του Κόμματος διαβρωνόταν επίσης όταν μέλη του Κόμματος δεν συμπεριφέρονταν με πειθαρχία και ήταν επιρρεπείς στη χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών. Ο Fred Hampton, σε μια ομιλία του 1969, αναφέρει ότι «πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι είναι φιланθρωπία, αλλά τι κάνεις; Παίρνεις τους ανθρώπους από ένα στάδιο και πας σε άλλο στάδιο. Κάθε πρόγραμμα που είναι επαναστατικό είναι ένα προωθητικό πρόγραμμα. Η επανάσταση είναι η αλλαγή» (Hampton, 1969, η μετάφραση δική μας).

Παράλληλα, για το πολιτικό σκέλος, ο Fred Hampton αναφέρει: «Έχουμε να αντιμετωπίσουμε το γεγονός ότι μερικοί άνθρωποι λένε ότι την καταπολέμηση της φωτιάς γίνεται καλύτερα με τη φωτιά, αλλά εμείς λέμε πως πολεμάς την φωτιά καλύτερα με το νερό. Εμείς λέμε πως δεν πολεμάς τον ρατσισμό με ρατσισμό. Είμαστε θα πολεμήσουμε τον ρατσισμό με την αλληλεγγύη. Λέμε πως δεν καταπολεμάς τον καπιταλισμό με μαύρο καπιταλισμό. Πολεμάς τον καπιταλισμό με το σοσιαλισμό. Δεν πρόκειται να παλέψουμε με τα αντιδραστικά γουρούνια που τρέχουν πάνω κάτω στο δρόμο όντας αντιδραστικοί. Εμείς θα οργανωθούμε και θα αφοσιωθούμε στην επαναστατική πολιτική εξουσία και να διδαχθούμε τις ιδιαίτερες ανάγκες του να αντιστέκεσαι στην δομή της εξουσίας, θα οπλιστούμε, και θα πολεμήσουμε τα αντιδραστικά γουρούνια με διεθνή προλεταριακή επανάσταση. Έτσι πρέπει να γίνει. Οι άνθρωποι πρέπει να έχουν την εξουσία: αυτή ανήκει στο λαό» (Hampton, 1969, η

μετάφραση δική μας).

Η Elaine Brown, στον πρόλογό της για το βιβλίο του H.P. Newton, αναφέρει σχετικά με την επιτυχία των Προγραμμάτων: *«Σύντομα οι άνθρωποι απαιτούσαν επιτυχώς από την κυβέρνηση να παρέχει δωρεάν πρωινό σε όλους τους μαθητές. Κάπως έτσι επικυρώνεται το επιχείρημα του Huey ότι τα προγράμματα επιβίωσης θα πρέπει να τονιστούν, προκειμένου να αυξηθούν οι αντιφάσεις στην κοινωνία ανάμεσα στους καπιταλιστές και τον λαό, και επομένως, να εμπνεύσουν τον λαό να αναλάβει δράση για να επιτευχθεί η επιθυμητή αλλαγή. Ήταν αναπόφευκτο ότι αυξανόμενες απαιτήσεις των ανθρώπων για κοινωνική δικαιοσύνη και ανθρώπινα δικαιώματα θα οδηγούσαν σε επαναστατικό μετασχηματισμό της κοινωνίας»* (Newton, 2009: 7).

Τέλος, ένας μάλλον επιπλέον λόγος δημιουργίας και λειτουργίας των κοινοτικών προγραμμάτων επιβίωσης ήταν η επιδίωξη της πειθαρχίας των μελών εντός της. Όπως αναφέρει ο Alkenbula στις αρχές της δράσης τους οι Μαύροι Πάνθηρες ήρθαν αντιμέτωποι με μεμονωμένα περιστατικά “απειθαρχίας”. Μια συμβουλευτική επιτροπή που είχε συσταθεί το 1968 για να παρέχει πολιτικές πληροφορίες στο κόμμα και να διευρύνει την πολιτική βάση του κόμματος στην μαύρη κοινότητα, επισήμανε διάφορα περιστατικά “κακής εικόνας”, όπως νεαρά μέλη να πίνουν δημόσια μπροστά από τα κεντρικά γραφεία, άλλα μέλη είχαν επιτεθεί φραστικά σε μέλη της κοινότητας των hippies, ενώ σε μερικές περιπτώσεις μερικά μέλη βρέθηκαν να έχουν συμμετάσχει σε σειρά ληστειών. Τα ζητήματα αυτά προκάλεσαν έντονη ανησυχία και αμηχανία στο Κόμμα και ανέδειξαν την ανάγκη για αυστηρή πειθαρχία, πολιτική εκπαίδευση και σαφή αποβολή για μερικά μέλη. (Alkenbula, Η ενασχόληση λοιπόν με το χτίσιμο και την λειτουργία των προγραμμάτων επιβίωσης αποτέλεσε βασικός παράγοντας εσωτερικής συνοχής και πειθαρχίας για τα μέλη του Κόμματος. (Alkenbula :29)

Παρακάτω πρόκειται να παραθέσουμε μια σειρά προγραμμάτων επιβίωσης με τα οποία εδραιώθηκαν στην τοπική κοινωνία οι Μαύροι Πάνθηρες. Για λόγους οικονομίας πρόκειται να ασχοληθούμε με την περαιτέρω ανάλυση μόνο των πιο δημοφιλών προγραμμάτων. Ωστόσο αξίζει να τα αναφέρουμε όλα, έστω και ονομαστικά καθώς από τους τίτλους και μόνο μπορούμε να εξάγουμε ένα ασφαλές συμπέρασμα. Η έννοια της κοινοτικής επιβίωσης αποτελούσε μια ιδιαίτερη συμβολή

στη συγκρότηση μιας αλληλεγγύης που έφτανε στην υποκατάσταση διάφορων δομών που -θεωρητικά- αντανακλούν την ύπαρξη του Κράτους Δικαίου και αυτού που ονομάζουμε «Κοινωνία των Πολιτών».

Τα κοινοτικά προγράμματα επιβίωσης (community programs), απαρτιζόταν παραπάνω από 60 πρωτοβουλίες του κόμματος (από το 1966 μέχρι το 1982) και ήταν συνολικά τα εξής: 1) Alameda County Volunteer Bureau Work Site, 2) Benefit Counseling, 3) Black Student Alliance, 4) Child Development Center, 5) Consumer Education Classes, 6) Community Facility Use, 7) Community Health Classes, 8) East Oakland CIL (Center for Independent Living) Branch, 9) Community Pantry (Free Food Program), 10) Drug/Alcohol Abuse Awareness Program, 11) Drama Classes, 12) Disabled Persons Services/Transportation and Attendant, 13) Drill Team, 14) Employment Referral Service, 15) Free Ambulance Program, 16) Free Breakfast for Children Programs, 17) Free Busing to Prisons Program, 18) Free Clothing Program, 19) Free Commissary for Prisoners Program, 20) Free Dental Program, 21) Free Employment Program, 22) Free Food Program, 23) Free Film Series, 24) Free Furniture Program, 25) Free Health Clinics, 26) Free Housing Cooperative Program, 27) Food Cooperative Program, 28) Free Optometry Program, 29) Community Forum, 30) Free Pest Control Program, 31) Free Plumbing and Maintenance Program, 32) Free Shoe Program, 33) GED Classes, 34) Geriatric Health Center, 35) GYN Clinic, 36) Home SAFE Visits, 37) Intercommunal Youth Institute (το οποίο μετονομάστηκε σε OCS κατά το 1975), 38) Junior and High School Tutorial Program, 39) Legal Aid and Education, 40) Legal Clinic/Workshops, 41) Laney Experimental College Extension Site, 42) Legal Referral Service(s), 43) Liberation Schools, 44) Martial Arts Program, 45) Nutrition Classes, 46) Oakland Community Learning Center, 47) Outreach Preventative Care, 48) Program Development, 49) Pediatric Clinic, 50) police patrols, 51) Seniors Against a Fearful Environment, 52) SAFE Club, 53) Sickle Cell Anemia Research Foundation, 54) Son of Man Temple (το οποίο μετονομάστηκε σε Community Forum κατά το 1976), 55) Sports, 56) Senior Switchboard, 57) The Black Panther Newspaper, 58) Teen Council, 59) Teen Program, 60) U.C. Berkeley Students Health Program, 61) V.D. Preventative Screening & Counseling, 62) Visiting Nurses Program, 63) WIC (Women Infants, and

Children) Program, 64) Youth Diversion and Probation Site, 65) Youth Training and Development.

4.2. Προγράμματα σίτισης (Human Sustenance Programs)

Το «Δωρεάν Πρωινό για Παιδιά» (Free Breakfast Program) ήταν το δημοφιλέστερο πρόγραμμα που εφάρμοσαν οι Μαύροι Πάνθηρες. Το πρώτο πρόγραμμα άρχισε να λειτουργεί στις 20 Ιανουαρίου του 1969 στην Επισκοπική Εκκλησία του Αγίου Αυγουστίνου, με την υποστήριξη και την ενθάρρυνση του πατέρα Earl Neal στις φτωχογειτονιές του Όκλαντ της Καλιφόρνια. Όντας το πρώτο πρόγραμμα αλληλεγγύης των Μαύρων Πανθήρων είχαν ξεκινήσει ήδη την προπαγάνδισή του μέσω της εφημερίδας The Black-Panthers Newspaper ώστε να μπορέσουν να προσελκύσουν αλληλέγγυους εθελοντές αλλά και πόρους για την υλοποίησή του. (Alkebulan, 2008) Το πρόγραμμα γρήγορα είχε σκοπό να αντιμετωπίσει την πείνα των μαθητών, η οποία επηρέαζε έντονα την ικανότητά τους να λειτουργούν και να μελετούν (Newton, 2008) ενώ αργότερα καθώς σταδιακά αυξάνονταν τα μέλη του το πρόγραμμα Δωρεάν Πρωινών σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα προγράμματα επιβίωσης χρησιμοποιήθηκαν και ως εργαλεία για την αύξηση της συνείδησης και της πειθαρχίας των μελών. (Alkenbulan, 2008) Το πρόγραμμα σταδιακά υιοθετήθηκε από όλα τα παραρτήματα των Μαύρων Πανθήρων σε ολόκληρη την αμερικάνικη επικράτεια.

Κάθε πρωί, μέλη, εθελοντές και φίλοι του κόμματος, σέρβιραν πρωινό με αυγά, λουκάνικο, και λαχανικά σε σχεδόν 10.000 παιδιά που ζούσαν σε συνθήκες φτώχειας μέσα στα γκέτο. Στα Δωρεάν Πρωινά μάλιστα οι εθελοντές είχαν την ευκαιρία να αλληλεπιδρούν με τα παιδιά μέσα από παιχνίδια, τραγούδια, και γενική φιλική συζήτηση κι έτσι επένδυναν συνειδητά στην δημιουργία ισχυρών σχέσεων με την κοινότητα (Tyner, 2006:12).

Η έλλειψη χώρων που θα λάμβαναν χώρα τα Δωρεάν Πρωινά αρχικά προβλημάτιζε τα μέλη του κόμματος, ειδικά στην οργάνωση της πόλης του Λος Αντζελες, όπου είχαν δυσκολίες διαπραγμάτευσης με τις τοπικές εκκλησίες οι οποίες

δεν τους εμπιστεύονταν τον χώρο τους. Το Κόμμα ωστόσο δεν σταμάτησε να ζητεί επανειλημμένα τα υπόγεια των ενοριών για να τα χρησιμοποιήσει ως αίθουσες όπου θα στέγαζαν τα Δωρεάν Πρωινά. Φυσικά στην αρχή αντιμετωπίστηκαν με δισταγμό από τις εκκλησίες, κυρίως λόγω της εικόνας που είχε δημιουργηθεί από την ένοπλη δράση των μελών του κόμματος. Δεν άργησε όμως να γίνει αντιληπτός ο χαρακτήρας των Δωρεάν Πρωινών και η στάση αρκετών ενοριών μεταβλήθηκε ριζικά.

Βασικό κομμάτι των προγραμμάτων των Δωρεάν Πρωινών ήταν η συμμετοχή των εθελοντών. Ο αριθμός των επισιτιζόμενων παιδιών μεταβαλλόταν από τόπο σε τόπο, αλλά σε γενικές γραμμές κυμαίνονταν στα 40-100 παιδιά την ημέρα. Για να προσελκύσουν κόσμο να συμμετέχουν ως εθελοντές, οι Μαύροι Πάνθηρες απεύθυναν καλέσματα τόσο από την εφημερίδα που εξέδιδαν, όσο και από τα κοινοτικά κέντρα και τις εκκλησίες. Απευθύνονταν σε «όσες/όσους προσπαθούσαν να μεγαλώσουν παιδιά εντός της κοινότητας των μαύρων» (Tyner, 2006). Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων προερχόταν από δωρεές φιλόanthρωπων ιδιωτών και μερικές φορές από δημόσιες ομιλίες –εκδηλώσεις που διοργάνωναν οι Μαύροι Πάνθηρες (Tyner, 2006: 15). Η πιο βασική πηγή χρηματοδότησης όμως ήταν η ίδια η κοινότητα, όπου τοπικοί καταστηματάρχες και μικροεπιχειρηματίες εγγυόντουσαν την παροχή φαγητών φρέσκων ή κονσερβοποιημένων για το Δωρεάν Πρωινό για Παιδιά. (Jones, 1998:183) Ο H.Newton εξηγούσε πως : *«Το πρόγραμμα θα αυξήσει την συνείδηση μέσω της συμμετοχής του κόσμου που συμμετέχει σε ένα πρόγραμμα το οποίο συνδιαμόρφωσε για να εξυπηρετήσει τον ίδιο και τα παιδιά του. Ο λαός θα αντιληφθεί την ιδέα του να εμπλακούν οι επιχειρηματίες της κοινότητας σε αυτήν, ώστε να συνεισφέρουν με τρόπο που και οι ίδιοι θα αντιληφθούν το νόημα αυτής της διαδικασίας. Η συνείδηση των παιδιών θα αυξηθεί εφόσον θα δουν ότι κάποιος, εκτός της δικής τους οικογένειας θα εργάζεται για το συμφέρον, με κίνητρα την αγάπη και το ενδιαφέρον για αυτά»* (Newton, 2008)

Το πενθήμερο μενού των Πρωινών ήταν προσεγμένο και διαμορφωμένο από διατροφολόγους ώστε να έχει τις εξής ιδιότητες. Έπρεπε να είναι θρεπτικό, φθινό και παράλληλα μπορούσε να παρασκευαστεί σε μεγάλες ποσότητες. Οι αρμοδιότητες των εθελοντών, οι οποίοι εκτός από απλοί κάτοικοι της κοινότητας πολλές φορές ήταν και οι άνεργοι γονείς των παιδιών, ήταν να ετοιμάζουν και να σερβίρουν το πρωινό, μέσα

από την συμμετοχή τους όμως οι Πάνθηρες στόχευαν να προωθήσουν τους δεσμούς αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της μαύρης κοινότητας και να προωθήσουν μέσα από την αλληλοβοήθεια ένα εναλλακτικό πρότυπο οργάνωσης της καθημερινής ζωής.

Σε συνέντευξη που παραχώρησε η Ruth Beckford, εθελόντρια στα Προγράμματα Δωρεάν Πρωινού, αναφέρει ότι *«η φιλοσοφία του να αντιτίθεται στην αστυνομική βία έκανε αίσθηση σε όλους όσους συμφωνούσαν. Οι Πάνθηρες ποτέ πιστώθηκαν την έναρξη των Δωρεάν Πρωινών στα σχολεία εκείνη τη περίοδο. Αυτό ήταν μια μεγάλη κληρονομιά, επειδή ήταν τόσο θετική, κανείς δεν μπορούσε να τους μισεί για κάτι τέτοιο»* (Burt, 2006, η μετάφραση δική μας). Η επιτυχία των Δωρεάν Πρωινών αποκάλυψε και τόνισε την τεράστια παραμέληση εκ μέρους της αμερικάνικης πολιτείας προς την αφροαμερικανική κοινότητα ένας κορυφαίος κυβερνητικός αξιωματούχος, *«Οι Πάνθηρες ταιΐζουν περισσότερα παιδιά από εμάς»* (Newton, 2008) Ενώ ο Edgar Hoover σε σημείωμά του σε συναδέλφους αξιωματούχους επισήμανε τα εξής για τα Δωρεάν Πρωινά : *«Το πρόγραμμα Δωρεάν Πρωινού για Παιδιά, προωθεί μια τουλάχιστον σιωπηρή υποστήριξη για το Κόμμα των Μαύρου Πανθήρων από αφελή άτομα και, τι πιο τρομακτικό, παρέχει στους Μαύρους Πάνθηρες ένα έτοιμο ακροατήριο που αποτελείται από εντυπωσιακούς νέους. Ως εκ τούτου, το Δωρεάν Πρωινό αντιπροσωπεύει την καλύτερη και με πιο έντονη επιρροή δραστηριότητα για τους Πάνθηρες και, ως τέτοια, είναι ενδεχομένως η μεγαλύτερη απειλή για τις προσπάθειες των αρχών να τους εξουδετερώσουν το και να καταστρέψουν αυτό που αντιπροσωπεύουν»* (National Geographic).

Τα Δωρεάν Πρωινά θα μπορούσε κανείς να τα εξετάσει από την μια ως μορφή έμπρακτης αλληλεγγύης στους καταπιεσμένους πληθυσμούς των αμερικάνικων γκέτο –μαύρους και μη- κι από την άλλη ως έναν τρόπο διείσδυσης και παρέμβασης του Κόμματος στην μαύρη αμερικάνικη κοινότητα, καθώς πολλές φορές κατά τη διάρκεια των πρωινών παραδίδονταν στα παιδιά μαθήματα «αφροαμερικάνικης Ιστορίας» και συμπερασματικά αποτέλεσαν το πιο επιτυχημένο πρόγραμμα των Μαύρων Πανθήρων.

Το Πρόγραμμα των Δωρεάν Τροφίμων παρείχε δωρεάν φαγητό στην μαύρη κοινότητα αλλά και σε άλλους καταπιεσμένους ανθρώπους. Η μεγάλη αύξηση των τιμών σε προϊόντα τροφής έκανε ακόμα πιο δύσκολο για τον κόσμο της κοινότητας να μπορεί να τρέφεται σωστά και ολοκληρωμένα. *«Αναγνωρίσαμε πως προκειμένου να φέρουμε τον κόσμο σε ένα επίπεδο συνείδησης ώστε να αδράζουν την μέρα, θα ήταν απαραίτητο να εξυπηρετήσουμε τα συμφέροντά τους με την ανάπτυξη προγραμμάτων που θα τους βοηθήσουν να ανταποκριθούν στις καθημερινές τους ανάγκες»* εξηγεί ο H.Newton (Hillard: 2008,44)

Τα Δωρεάν Τρόφιμα παρείχαν έναν συνεχή εφοδιασμό τροφίμων στον κόσμο που το είχε ανάγκη ώστε να μπορεί εξυπηρετεί τις καθημερινές βασικές του ανάγκες και παράλληλα παρείχε περιοδικές κατανομές τροφίμων ώστε να εξυπηρετήσουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερο κομμάτι της κοινότητας . Τα πακέτα τροφίμων έφταναν για εβδομαδιαία κατανάλωση και περιείχαν προϊόντα όπως αυγά, κονσερβοποιημένα φρούτα και λαχανικά, κοτόπουλα, γάλα, πατάτες, ρύζι, ψωμί, δημητριακά, και ούτω καθεξής (Hillard, 2008). Όπως καταλαβαίνουμε η συλλογή και η διανομή τέτοιων πακέτων τροφίμων απαιτούσε εξαιρετική οργάνωση, και φυσικά συνεννόηση μεταξύ των μελών που ασχολιόντουσαν με το πρόγραμμα και των ανθρώπων που δέχονταν την βοήθεια.

Για τον σκοπό της συλλογής διατήρησης και διανομής των τροφίμων οι Μαύροι Πάνθηρες είχαν στην διάθεσή τους ψυγεία , τουλάχιστον δύο οχήματα διαθέσιμα, αποθηκευτικούς χώρους, αλλά είχαν δημιουργήσει το απαιτούμενο δίκτυο επικοινωνίας με βάση ένα γραφείο το οποίο ήταν το βασικό κέντρο επικοινωνίας . Φυσικά και εδώ η παροχή των προϊόντων γινόταν από δωρεές ιδιοκτητών παντοπωλείων και χονδρεμπορίου που λειτουργούσαν εντός της κοινότητας .Η προπαγάνδισή της διανομής γινόταν μέσα από μαζικές εκστρατείες που διοργάνωναν τα μέλη των Μαύρων Πανθήρων ,μοιάζοντας φυλλάδια σε χώρους μαζικής εστίασης όπως εκκλησίες, σχολεία και κολέγια, παντοπωλεία και αθλητικές εκδηλώσεις.(Hillard, 2008)

4.3. Προγράμματα Υγείας

Οι φυλετικές διακρίσεις και οι ανισότητες εις βάρος της αφροαμερικάνικης κοινότητας ίσχυαν ιστορικά στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης : από τον χωροταξικό διαχωρισμό των εγκαταστάσεων μέχρι την καθολική άρνηση περίθαλψης στους μαύρων ασθενείς. Αλλά και σε επαγγελματικό επίπεδο εντός του ιατρικού κλάδου οι διακρίσεις ήταν εμφανείς και σκληρές προς τους αφροαμερικάνους ιατρούς. Σε πολλές περιπτώσεις οι μαύροι γιατροί είχαν εξαιρεθεί από τις τοπικές ιατρικές εταιρείες. Οι κυρίαρχες θεωρίες της φυλής προέβαλλαν την “φυσική ευπάθεια των μαύρων στις ασθένειες” ως μια κανονικότητα. Ο ακτιβισμός στον τομέα της υγείας αλλά και οι δομές αλληλεγγύης που εκκίνησαν οι Μαύροι Πάνθηρες σε αυτόν τον τομέα είχαν στόχο να εκθέσουν και να αμφισβητήσουν τους τρόπους με τους οποίους η βιοϊατρική επιστήμη χρησιμοποιήθηκε για να διατηρήσει τις υπάρχουσες φυλετικές ιεραρχίες και αφετέρου Οι δραστηριότητες της ομάδας που σχετίζονταν με την υγεία εξυπηρετούσαν έναν πρακτικό και ένα ιδεολογικό / πολιτικό σκοπό αντίστοιχα : να παρέχουν φροντίδα σε υποβαθμισμένες κοινότητες να καταπολεμήσουν τον ρατσισμό, και να αμφισβητήσει τις επικρατούσες επιστημονικές έννοιες της φυλετικής κατωτερότητας.

Αν και μόλις το 1972 το οι Μαύροι Πάνθηρες πρόσθεσαν το αίτημα για υγειονομική περίθαλψη στην πλατφόρμα των Δέκα Σημείων ,ήδη από το 1969 είχαν δημιουργηθεί οι πρώτες δομές υγείας .

«Πιστεύουμε ότι η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει, δωρεάν, στον λαό , εγκαταστάσεις υγείας που δεν θα αντιμετωπίζουν μόνο τις ασθένειές μας οι οποίες είναι αποτέλεσμα της καταπίεσης μας, αλλά θα αναπτύξει επίσης προληπτικά ιατρικά προγράμματα για να εγγυηθεί τη μελλοντική επιβίωσή μας. Πιστεύουμε ότι πρέπει να αναπτυχθούν προγράμματα μαζικής αγωγής υγείας και έρευνας για να προσφέρουν σε όλους τους μαύρους και καταπιεσμένους ανθρώπους πρόσβαση σε προηγμένες επιστημονικές και ιατρικές πληροφορίες, ώστε να απολαμβάνουμε την κατάλληλη ιατρική προσοχή και φροντίδα» (Newton H.,2008:75)

Το 1969 λοιπον, παράλληλα με τα προγράμματα σίτισης, ξεκίνησαν να λειτουργούν και οι Δωρεάν Κλινικές Υγείας (free health clinics) η πρώτη εκ των

οποίων ιδρύθηκε στο Kansas City και ονομάστηκε Bobby Hutton Community Clinic, και πήρε το όνομά της από το πρώτο μέλος των Μαύρων Πανθήρων που σκοτώθηκε από αστυνομικά πυρά (Hillard, 2008: 22). Στο Seattle την ίδια χρονιά οι πάνθηρες ίδρυσαν την Δωρεάν Ιατρική Κλινική Sidney Miller (ο S.Miller ήταν άλλος ένας σύντροφός τους που είχε δολοφονηθεί από κρατικά πυρά) Τα παραπάνω παραδείγματα ακολούθησαν κι άλλες πόλεις, από τη Βοστώνη μέχρι το Σικάγο ιδρύθηκαν συνολικά τουλάχιστον άλλες δέκα Δωρεάν Κλινικές. Η Δωρεαν Κλινική του Σικάγο μάλιστα αποτελούσε λαμπρό παράδειγμα δομής καθώς ήταν σε θέση να θεραπεύσει 1.400 ασθενείς μέσα σε 14 μήνες με μέσο όρο 75 ασθενείς να υποβάλλονται σε θεραπεία εβδομαδιαίως (Jones,2012).

Το εγχείρημα των κλινικών είχε μεγάλη απήχηση και σημασία για την κοινωνική κατηγορία των αφροαμερικανικών πληθυσμών που όπως επισημάναμε μέχρι τότε ήταν τελείως εκτός πρόσβασης σε κάθε είδους μορφή κρατικής πρόνοιας. Η ιατρική φροντίδα για την μεγάλη πλειοψηφία των μαύρων χαμηλοεισοδηματιών και ανέργων ήταν είδος πολυτελείας. Οι κλινικές παρείχαν ολοκληρωμένη υγειονομική περίθαλψη στην κοινότητα .Οι γιατροί θεράπευαν τους ασθενείς για κοινές σωματικές ασθένειες ενώ τους παρέπεμπαν σε ειδικούς εάν είναι απαραίτητο. Επιπλέον εργαστηριακές δοκιμές παρέχονταν σε συνδυασμό με τοπικά νοσοκομεία ενώ όσον αφορά την παιδική υγεία και πρόνοια (Hillard :21).

Εδώ οι εθελοντές ήταν συνήθως ασκούμενοι ιατροί των τοπικών νοσοκομείων, νοσηλευτές αλλά και γιατροί που εθελούσια παρείχαν τις γνώσεις τους και δάνειζαν πολλές φορές τους εξοπλισμούς τους στις Κλινικές (Hillard, 2008: 24). Οι «ομάδες υγείας» λοιπόν των Μαύρων Πανθήρων που αποτελούνταν τόσο από εκπαιδευμένα μέλη σε θέματα υγείας όσο και από εθελοντές επαγγελματίες γιατρούς, προέβαιναν σε εξετάσεις ρουτίνας για τα μέλη της κοινότητας (ανεξάρτητου ηλικίας και εθνότητας), χορηγούσαν δωρεάν τεστ για τη φυματίωση, την υψηλή αρτηριακή πίεση, παρείχαν εμβόλια για το ανοσοποιητικό και πολλές άλλες εξετάσεις που η κοινότητα είχε ανάγκη. Οι επαφές με την τοπική ιατρική κοινότητα γινόντουσαν από τους ήδη εθελοντές γιατρούς και νοσηλευτές οι οποίοι επικοινωνούσαν τους στόχους και τις διαθέσεις των Δωρεάν Κλινικών πρόσωπο με πρόσωπο με το προσωπικό των τοπικών νοσοκομείων και με αυτόν το τρόπο τους έπειθαν να συμμετέχουν και να

παρέχουν δωρεάν τις υπηρεσίες τους .Βλέποντας και αναγνωρίζοντας ότι οι Δωρεάν Κλινικές ικανοποιούσαν ανάγκες που τα κρατικά νοσοκομεία αδυνατούσαν να εκπληρώσουν πολλοί εγγεγραμμένοι ιατροί και νοσηλευτές επέλεξαν να συμβάλλουν και οι ίδιοι στην οργάνωση και την διεκπεραίωση των δωρεάν προγραμμάτων υγείας .Ενώ λόγω της θέσης και της προσβασιμότητάς τους σε αναγκαία αναλώσιμα υλικά για τις κλινικές ,παρείχαν αρκετά σημαντική υλική στήριξη (Hillard:22).

Κατά την προσπάθεια παρέμβασής τους στον τομέα της υγείας οι Μαύροι Πάνθηρες συνεργάστηκαν με αλληλέγγυους επιστήμονες της τοπικής κοινότητας αλλά και με άλλες κλαδικές οργανώσεις όπως η Ιατρική Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Shiller ,2008). Η Διεθνής Επιτροπή για την Καταπολέμηση του Φασισμού ήταν ένα διαφυλετικό κεφάλαιο υπό την καθοδήγηση των Μαύρων Πανθέρων στο οποίο συμμετείχαν πολλοί λευκοί Αμερικάνοι ένας εκ των οποίων και ο Dr.David Levinson του οποίου την μικρή ιστορία στράτευσης στο εγχείρημα της δωρεάν παροχής περίθαλψης αξίζει να αναφέρουμε :

Ο Levinson προσχώρησε στο ιατρικό προσωπικό των Πανθέρων το οποίο εκπαιδευόταν εντατικά για να έχουν τις καλύτερες δυνατές ιατρικές δεξιότητες ώστε να εξυπηρετούν τις ανάγκες θεραπείας της κοινότητας . Έμαθε πώς να θεραπεύει τις πληγές από ένα σώμα του ναυτικού στο έμαθε τις βασικές πρώτες βοήθειες. Έπιασε ακόμη και μια τοπική δουλειά ως οδηγός ασθενοφόρων για να έχει πρόσβαση σε προμήθειες για την κλινική. Ο Levinson έφυγε από το κολέγιο για να συμμετάσχει στους Πάνθηρες, αλλά οι εμπειρίες του τον ενθάρρυναν να επιστρέψει στο κολέγιο και στη συνέχεια στην ιατρική σχολή. Όταν ο David Levinson ζήτησε από τον πρόεδρο Bobby Seale άδεια για να πάει στην ιατρική σχολή, η Seale το χορήγησε επειδή πίστευε ότι ο αγώνας για δικαιοσύνη στην υγεία θα ήταν μακροπρόθεσμος (Shiller,2008). Οι διαφυλετικές συμμαχίες που επιδίωκαν οι Πάνθηρες λειτούργησαν ιδιαίτερα προωθητικά για τα προγράμματα επιβίωσης .

Όσον αφορά στην συντήρησή τους, οι Δωρεαν Κλινικές στηρίζονταν κυρίως στις κοινοτικές δωρεές ,αλλά και από την οικονομική ενίσχυση από μεμονωμένους επιχειρηματίες , και κοινωνικούς συλλόγους.(Hillard :24)

Αξίζει να σημειωθεί πως στα πλαίσια των προγραμμάτων υγείας το Κόμμα των Μαύρων Πανθέρων προχώρησε σε μια από τις πιο επιτυχημένες δράσεις του, την

καμπάνια κατά της δρεπανοκυτταρικής αναιμίας. Το Ίδρυμα Έρευνας Δρεπανοκυτταρικής Αναιμίας συστάθηκε το 1971 από το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων. Ο βασικός σκοπός του ήταν να ενημερώσει την αфроαμερικάνικη κοινότητα για την ασθένεια διαδίδοντας ενημερωτικά φυλλάδια και έντυπα με αναγκαίες πληροφορίες αλλά να παρέχει τρόπους αντιμετώπισης μέσω μιας συμβουλευτικής επιτροπής γιατρών που διεξήγαγε ιατρικές έρευνες .(Hillard :24)

Η δρεπανοκυτταρική αναιμία, κληρονομική από τους Αφρικανούς προγόνους που είχαν έρθει ως σκλάβοι, αποτελούσε μια ασθένεια που εμφανιζόταν πολύ συχνά και απασχολούσε τον αфроαμερικάνικο πληθυσμό. Αν και η ασθένεια είχε διαγνωσθεί στους αфроαμερικάνικους πληθυσμούς πολύ καιρό πριν, ήταν το 1971 που χάρη στους Μαύρους Πάνθηρες και τους φιλικά προσκείμενους σε αυτούς ερευνητές ιατρούς όπως ο Tolbert Small, που πάρθηκε η πρωτοβουλία σύστασης εννέα κλινικών διάγνωσης και θεραπείας της νόσου (Hillard, 2008:).Ο drTolbert Small μάλιστα επισημαίνει πως σε άρθρα στην εβδομαδιαία εφημερίδα τους οι Μαύροι Πάνθηρες σωστά μιλούσαν για “γενοκτονία” κι ας χρησιμοποιούσαν τον όρο με μια δόση υπερβολής , αφού οι στατιστικές έδειχναν ότι η ιατρική παραμέληση ήταν “γενοκτονική” (Shiller:2008) .Η βαρύτητα της ανάδειξης του προβλήματος της δρεπανοκυτταρικής αναιμίας ήταν τεράστια. Ο λόγος των Μαύρων Πανθήρων για την κοινωνική κατασκευή της ασθένειας μέσω της εμπειρίας των ασθενών ,τόνισε και έφερε στην επιφάνεια την αδιαφορία και τη φυλετική προκατάληψη στην ιατρική περίθαλψη και έρευνα. Οι εκστρατείες για την δρεπανοκυτταρική αναιμία που εκκίνησαν και δούλεψαν με πολύ κόπο οι Μαύροι Πάνθηρες προέβαλλαν ένα ισχυρό πολιτικό μήνυμα σε σχέση με την φυλετικοποίηση της ασθένειας και η χρήση της από τον κυρίαρχο ιατρικό και εξουσιαστικό Λόγο ως κύρια φυσική πηγή αδυναμίας και κατ’ επέκταση κατωτερότητας των αфроαμερικάνων .

Η καθ. Andora Nelson συγγραφέας του βιβλίου *Body and Soul: The Black Panther Party and the Fight Against Medical Discrimination* εξηγεί: «Αυτό στο οποίο οι Μαύροι Πάνθηρες ήταν πραγματικά καλοί ήταν το να βάλουν την δρεπανοκυτταρική αναιμία στο πλαίσιο της μαύρης ιστορίας και του μαύρου αγώνα, το οποίο είχε νόημα για τους ανθρώπους της κοινότητας . Ήταν σε θέση να πουν ότι αυτή η ασθένεια είναι κάτι που σχετίζεται με την ιστορία της δουλείας και τη μεταφορά των σκλάβων από τα

μέρη της Δυτικής Αφρικής. Αντιλήφθηκαν ότι η δρεπανοκυτταρική αναιμία ήταν μια προσαρμοστική ασθένεια και στην πραγματικότητα ένα χρήσιμο πράγμα στη Δυτική Αφρική [Για την καταπολέμηση της ελονοσίας]. Οι Πάνθηρες ήταν σε θέση να εξηγήσουν γιατί η ασθένεια υπήρχε, δείχνοντας ότι η μαύρη υγειονομική περίθαλψη είχε παραμεληθεί και ήταν σε θέση να αλλάζουν το τι σήμαινε η δρεπανοκυτταρική αναιμία να είναι η ασθένεια των μαύρων, αντί να είναι μια στιγματισμένη ασθένεια που επηρέαζε δυσανάλογα τους Μαύρους» (Hawkins, 2012).

Μαζί με τα Δωρεάν Πρωινά η εκστρατεία κατά της δρεπανοκυτταρικής αναιμίας ήταν ίσως τα πιο επιτυχημένα προγράμματα των Μαύρων Πανθήρων. Σε επίπεδο όμως υγειονομικής πρόνοιας οι Μαύροι Πάνθηρες μπόρεσαν να λειτουργήσουν ακόμα και Δωρεάν Υπηρεσία Ασθενοφόρου για τον Λαό η οποία καθιερώθηκε από το τμήμα των Μαύρων Πανθήρων στην Βόρεια Καρολίνα το 1974. Η υπηρεσία χορηγούσε δωρεάν 24ωρη και άμεση μεταφορά ασθενών και τραυματιών σε νοσοκομεία χωρίς φυσικά να προβαίνει σε έλεγχο οικονομικής κατάστασης του ασθενούς πρώτα. (Jones,1998)

Η ανεπαρκής εξυπηρέτηση ασθενοφόρων ήταν ιστορικά ένα μείζον πρόβλημα για τις μαύρες κοινότητες σε όλη την χώρα. Οι αφροαμερικάνοι ασθενείς χρεώνονταν υπερβολικά υψηλές τιμές για την μεταφορά τους από τα νοσοκομειακά ασθενοφόρα και σε γενικές γραμμές περιπτώσεις τα νοσοκομεία αρνούνταν εξολοκλήρου να τους μεταφέρουν με τα ασθενοφόρα τους. Οι ασθενείς μεταφέρονταν από και προς τα σπίτια τους με σύγχρονα, άνετα και αποτελεσματικά ασθενοφόρα, τα οποία ήταν πλήρως εξοπλισμένα με τα απαραίτητα πακέτα πρώτων βοηθειών, περιείχαν εξοπλισμό παροχής οξυγόνου και ο,τι άλλες προμήθειες. Επιπλέον ήταν εξοπλισμένα με ραδιοεξοπλισμό ώστε οι οδηγοί των οχημάτων να μπορούν να επικοινωνούν ανά πάσα στιγμή για την καλύτερη ποιότητα των υπηρεσιών. (Hillard:2008)

Τέλος, αξίζει να επισημάνουμε πως η ιδέα των ελεύθερων ιατρικών κλινικών που ελέγχονται από την κοινότητα για τους οικονομικά αδύναμους ήταν μέρος ενός ρεύματος ριζοσπαστικών πειραμάτων για την υγεία που οι Πάνθηρες αναγνώρισαν ιδεολογικά εμπνευσμένοι από τις επαναστατικές φυσιογνωμίες των Che Guevara Frantz Fanon οι οποίοι ήταν και οι ίδιοι στο επάγγελμα γιατροί που τόνισαν το ρόλο

της υγειονομικής περίθαλψης στην κοινωνική αλλαγή .Ο Guevara οποίος θεωρούσε τον εαυτό του "αγωνιστή- γιατρό" πίστευε στην κεντρική θέση των εργαζομένων υγείας ,στις επαναστάσεις καθώς και στην σημασία των ιατρικών ιδρυμάτων σε μια ισότιμη κοινωνία. (Shiller,2008)

4.4. Προγράμματα Εκπαίδευσης (Education Programs)

«Θέλουμε εκπαίδευση για τον λαό μας που να εκθέτει την αληθινή φύση αυτής της παρακμιακής αμερικανικής κοινωνίας. Θέλουμε εκπαίδευση που μας διδάσκει την αληθινή ιστορία μας και τον ρόλο μας στη σημερινή κοινωνία. Πιστεύουμε σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που θα δώσει στους ανθρώπους μας μια γνώση του εαυτού μας. Αν ένας άνθρωπος δεν έχει γνώση του εαυτού του και της θέσης του στην κοινωνία και στον κόσμο, τότε έχει ελάχιστες πιθανότητες να συνδεθεί με οτιδήποτε άλλο» (Newton ,2009). Αυτό ήταν το σημείο 5 του Προγράμματος των δέκα σημείων των Μαύρων πανθήρων.

Η εκπαίδευση αποτελούσε βασικό πυλώνα της δράσης των Πανθήρων και πάνω σε αυτή εμμέσως στήριζαν όλη την ιδεολογική τους κατεύθυνση και τα υπόλοιπα προγράμματα επιβίωσης που εν τέλει βασικό στόχο είχαν να αναδείξουν τον αμερικάνικο καπιταλισμό ως κύριο υπαίτιο της φτώχειας και της περιθωριοποίησης του μαύρου πληθυσμού. Οι Πάνθηρες προσπάθησαν να ξεπεράσουν την υποβαθμισμένη εκπαίδευση με την δημιουργία δικών τους προγραμμάτων. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα είχαν κυρίαρχα την διαμόρφωση ταξικής συνείδησης των νεολαίων κυρίως της μαύρης κοινότητας υπό το πρίσμα μιας μαρξιστικής αφροαμερικάνικης ριζοσπαστικής σκοπιάς (Hillard, 2008: 41).

Τα «σχολεία απελευθέρωσης» (liberation schools) άρχισαν να λειτουργούν τον Ιούνιο του 1969 για να αντικαταστήσουν τα Δωρεάν Πρωινά τους καλοκαιρινούς μήνες. Τα σχολεία αυτά πρόσφεραν σε παιδιά 2 ως 13 ετών, εναλλακτικές σπουδές βασιζόμενες στην επαναστατική ιστορία και κουλτούρα. Οι Μαύροι πάνθηρες προχώρησαν στο εγχείρημα των σχολείων απελευθέρωσης για να ενσταλάξουν στα παιδιά την ταξική συνείδηση κι έναν «μπούσουλα» για να κατανοήσουν τον κόσμο

γύρω τους . Όπως επισημαίνει και ο Bobby Seal (1991: 416, η μετάφραση δική μας):

«Παλεύουμε για να δείξουμε στα παιδιά ότι το χρώμα του δέρματος ενός ατόμου δεν είναι σημαντικό, αλλά στην πραγματικότητα πρόκειται για μια ταξική πάλη εναντίον των φιλάργυρων επιχειρηματιών και της άρχουσας τάξης που μας εκμεταλλεύονται και διαιωνίζουν το ρατσισμό που είναι ανεξέλεγκτός απέναντι στις κοινότητές μας . Όταν διδάσκουμε την Μαύρη αμερικανική ιστορία, την διδάσκουμε από την άποψη της ταξικής πάλης , όχι από την άποψη της φυλετικής πάλης».

Τα σχολεία χρησιμοποιήθηκαν ως κύριο εργαλείο εκμάθησης και διάδοσης των πολιτικών δικαιωμάτων στα μέλη της κοινότητάς αλλά και ως χώροι συγκέντρωσης για διαμαρτυρίες και άλλες κινηματικές δραστηριότητες. Αποτελούσαν έναν ζωντανό πυρήνα παραγωγής και αναπαραγωγής ιδεολογίας και κοσμοθεωρία. *«Κάθε διαχειριστής προγραμμάτων εκπαίδευσης ήταν μέλος του Κόμματος την στιγμή που γινόταν σχολικός υπεύθυνος , είχε να διαχειριστεί την οργάνωση και την εκπαίδευση των κοινοτήτων, τη διατροφή και τη διδασκαλία των παιδιών πριν και μετά τα σχολικά προγράμματα την πώληση εφημερίδων , την διαχείριση υγειονομική περίθαλψη των μαθητών , την οργάνωση δικαιωμάτων των κρατουμένων και την συμμετοχή σε εκστρατείες καταχώρισης ψηφοφόρων και σε τοπικές πολιτικές εκστρατείες.»* (Huggins and LeBlanc-Ernest, στο Wong ,2012)

Το πρόγραμμα διδασκαλίας στα περισσότερα σχολεία απελευθέρωσης περιελάμβανε βασικές ακαδημαϊκές δεξιότητες και σχολιασμό των τρεχουσών γεγονότων όπως αυτά εκφέρονταν στην εβδομαδιαία εφημερίδα “The Black Panther’s Newspaper”.(Alkebulan ,2007). Οι σχέσεις των εκπαιδευτών τόσο με τους μαθητές όσο και με τους κηδεμόνες τους δεν ήταν σχέσεις εξουσιαστικές απο τους πρώτους προς τους δεύτερους αλλά σχέσεις αμοιβαίας αγάπης και αλληλεγγύης που συμπυκνωνόταν σε φράσεις-μοτίβα όπως το “each one ,teach one , each one help one” (ο ένας να διδάσκει τον άλλον, ο ένας να βοηθάει τον άλλον) :

«Ζουν, δουλεύουν και παίζουν μαζί. Όλα γίνονται συλλογικά για να αναπτύξουν μια κατανόηση της αλληλεγγύης με πρακτικό τρόπο. Δεδομένου ότι η εκπαίδευση είναι μια συνεχής διαδικασία 24 ωρών, όλοι οι γονείς της νεολαίας εργάζονται πολύ στενά με το ινστιτούτο. Οι γονείς ενθαρρύνονται να δώσουν προτάσεις και να επικρίνουν τις εβδομαδιαίες συναντήσεις του ινστιτούτου, οι οποίες είναι απαραίτητες για την πρόοδο

μας» (Hillard : 2008, 6).

Το πιο επιτυχημένο Σχολείο Απελευθέρωσης θεωρούνταν αυτό του Oakland το οποίο καθιερώθηκε το 1971 στα πλαίσια του “Διακοινοτικού Ινστιτούτου”, εκπαιδευτικού προγράμματος που σύστησαν οι Μαύροι Πάνθηρες την ίδια χρονιά. Γνωστό ως Oakland Community School από το 1975 ,στέγαζε ακόμα και νυχτερινό σχολείο για ενήλικες με κατάρτιση κρατικά αναγνωρισμένων διπλωμάτων. Στο σχολείο δίδασκαν δεκαέξι διαπιστευμένοι εκπαιδευτές και δεκαπέντε εθελοντές βοηθοί. Διευθύντρια του σχολείου ήταν η Μαύρη Πάνθηρας Erick Huggins (Alkebulan, 2007) Όπως η ίδια δήλωνε μάλιστα : Το σχολείο του Oakland έγινε η «ναυαρχίδα» των προγραμμάτων κοινότητας των Μαύρων Πανθήρων εκπροσωπώντας τα εκπαιδευτικά ενδιαφέροντά τους (Huggins, 2010) .

Το κοινοτικό σχολείο του Oakland προσέφερε εκπαίδευση ποιότητας αντίστοιχης με τα ιδιωτικά. Οι μαθητές , δύομισι με έντεκα χρονών απολάμβαναν διαφορές υπηρεσίες όπως τρία ολοκληρωμένα γεύματα την ημέρα και μετακίνηση από και προς το σχολείο με σχολικά(3) φυσικά όλα αυτά χωρίς καμία οικονομική χρέωση. Το δε εκπαιδευτικό πρόγραμμα ήταν πλούσιο ,με μαθήματα που καλύπτανε θέματα όπως : γλώσσα, τέχνες ,ισπανικά ,περιβαλλοντικές σπουδές μαθηματικά, φυσική και κοινωνική επιστήμη (Alkebulan, 2007).

Συμπεράσματα

Το Κόμμα των Μαύρων Πανθήρων άνθισε στην μήτρα ενός ευρύτερου κινήματος στη δεκαετία του 1960 στις Η.Π.Α ,αυτού της διεκδίκησης των Πολιτικών Δικαιωμάτων. Από την ίδρυσή του το κόμμα των Μαύρων Πανθήρων αποτέλεσε μήλο της έριδος για την αμερικάνικη κοινωνία. Οι δράσεις και οι πρωτοβουλίες του αναδείκνυαν με τον πιο περίτρανο τρόπο τις, καθόλου τυχαίες, ελλείψεις και αμέλειες του τοπικού κράτους απέναντι στις κοινότητες των αφροαμερικανών Παρ' ο,τι δέχθηκε αμέτρητες επιθέσεις, διασύρθηκε στα ΜΜΕ, τα μέλη και οι ηγέτες του κυνηγήθηκαν, φυλακίστηκαν, βασανίστηκαν και δολοφονήθηκαν, το κόμμα των Μαύρων Πανθήρων εισήγαγε ένα νέο μοντέλο λειτουργίας της τοπικής κοινωνίας στις Η.Π.Α της δεκαετίας του '70. Δεν είναι τυχαίο ότι Χούβερ είχε κηρύξει μυστικό πόλεμο εναντίον τους, ο οποίος έφτασε στο αποκορύφωμά του το 1969.

Ο κύριος στόχος του Κόμματος ήταν να αυξήσει την ταξική συνείδηση των μελών της μαύρης κοινότητας παρακινώντας ,παρά το κατασταλτικό και καταπιεστικό καθεστώς στο οποίο ζούσε καθ' όλη την διάρκεια της ύπαρξής της στις Η.Π.Α , να κινητοποιηθεί να πιστέψει στον εαυτό της και να διεκδικήσει όλα αυτά που της στερούσανε ,πετυχαίνοντας την πολύτιμη απελευθέρωσή της. Με ιδεολογική αφετηρία τις επαναστατικές ιδέες του μαρξισμού όπως αυτές ξεδιπλώνονταν από τους σύγχρονους εκφραστές του παγκοσμίως , το Κόμμα των Πανθήρων οργανωμένο και με συγκροτημένη δομή, προέβαλλε την "εξυπηρέτηση του λαού" (service to the people) ως τον βασικότερο λόγο ύπαρξής του.

Δημιουργήθηκε ,λειτουργήσε και απέκτησε τεράστια αποδοχή από την κοινότητά του επειδή επέλεξε να καλύψει τις βασικές πνευματικές και υλικές ανάγκες της , αλλά παράλληλα και να εκπροσωπήσει τα μείζονα πολιτικά συμφέροντά της , με κάθε δυνατό τρόπο. Η εξυπηρέτηση των συμφερόντων της καταπιεσμένης μαύρης κοινότητας δεν θα ήταν δυνατή χωρίς την γείωση του κόμματος και την άμεση συναναστροφή με τις μάζες :Πως θα μπορούσε να αναπτύξει τις σχέσεις εμπιστοσύνης με τον κόσμο στον οποίο αναφερόταν ;Πως αλλιώς θα μπορούσε να δει , να ακούσει και να ενστερνιστεί τις ανάγκες του "λαού του" ώστε

να μπορέσει να αρθρώσει έναν λόγο υπεράσπισής του αλλά και να απαλύνει τον καθημερινό του πόνο μέσα από προγράμματα και δράσεις που θα του παρείχαν τουλάχιστον μια στοιχειώδη αξιοπρεπή επιβίωση; Τα μέλη του Κόμματος είχαν καταλάβει πως η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα βρισκόταν μόνο στην επαφή με την κοινότητα. Ως μέλη της μαύρης κοινότητας οι Μαύροι Πάνθηρες είχαν βιώσει από "πρώτο χέρι" την καταπίεση της κυριαρχίας, από την σκληρή βία των αστυνομικών μέχρι την αδυσώπητη κατάσταση της πείνας που προκαλούσε η ανέχεια.

Οι Μαύροι πάνθηρες αναδύθηκαν σε μία περίοδο που οι εικόνες όπου μαύροι ξυλοκοποούνται και φυλακίζονται μόνο και μόνο λόγω της συμμετοχής τους σε πορείες και παραστάσεις διαμαρτυρίας, αποτελούσαν εξώφυλλα Εφημερίδων και μονοπωλούσαν τις ειδήσεις στις πρωτοεμφανιζόμενες τηλεοράσεις. Η ιδέα των ειρηνιστικών διαμαρτυριών απομακρυνόταν σταδιακά από αυτές τις κοινότητες οι οποίες γινόντουσαν μάρτυρες μιας ακραία βίαιης κρατικής καταστολής. Οι αναπαραστάσεις των βίαιων αντιπολεμικών και αντιμπεριαλιστικών συγκεντρώσεων που κατέληγαν αιματοβαμμένες έπαιρναν την θέση της γαλήνιας αμερικάνικης ζωής προαστίων.

Ο ένοπλος αγώνας και η αντι-βία απέναντι στην καταστολή της κυρίαρχης τάξης ήταν οι πιο δημοφιλείς πτυχές του ρεπερτορίου δράσης των Μαύρων Πανθήρων. Όχι άδικα άλλωστε καθώς όντως πήραν τα όπλα και επέκταση τη ζωή τους στα χέρια τους και τόλμησαν να μην γυρίσουν απλά το άλλο μάγουλο αλλά να αμυνθούν με τον ίδιο τρόπο. Ωστόσο η άμυνά παράλληλα και η διεκδίκηση της ζωής τους απέναντι στη σκληρή καταπίεση και την οδυνηρή θεσμική παραμέληση που δέχονταν δεν απαντήθηκε μόνο μέσω του ένοπλου αγώνα αλλά και μέσω της αλληλεγγύης.

Σε καταστάσεις λοιπόν γενικευμένης επιτήρησης, σκληρής καταστολής και κοινωνικής περίφραξης τα κοινοτικά προγράμματα αποτέλεσαν ίσως την πιο έμπρακτη και ηχηρή κριτική του Κόμματος απέναντι στην "έσωτερική αποικιοκρατία", την θεσμική παραμέληση, και την σαρωτική ανέχεια που βίωνε η μαύρη κοινότητα, συνθήκες που προωθούσαν στην "γκετοποίηση" της.

Όπως εξηγήσαμε, τα κοινοτικά προγράμματα των Μαύρων Πανθήρων όπου λειτούργησαν προσπάθησαν κατ' αρχάς να ικανοποιήσουν ζωτικής σημασίας

ανάγκες της μαύρης κοινότητας ,από την παροχή τροφής μέχρι την βασική ιατρική περίθαλψη αλλά και την ανάγκη συγκρότησης ταυτότητας και συνείδησης ώστε να μπορέσει να διεκδικήσει την αυτοδιάθεση της. Τα κοινοτικά προγράμματα και ο τρόπος λειτουργίας τους αποτέλεσαν την ύψιστη μορφή εσωτερικής αλληλεγγύης της μαύρης κοινότητας ,δούλεψαν με τέτοιο τρόπο ώστε να αποτελέσουν το “όχημα” προς την κατάκτηση της ιδεολογικής ηγεμονίας .Παρότι όπως είδαμε κατά καιρούς υπήρξαν ανησυχίες και διαφωνίες εντός του Κόμματος για το κατά πόσο οι δομές αυτές αλληλεγγύης ήταν αρκούντως “επαναστατικές” τα κοινοτικά προγράμματα σφυρηλατώντας δεσμούς εμπιστοσύνης με τον κόσμο την κοινότητα, έδειξαν ότι μπορεί να σταθεί στα πόδια του με αξιοπρέπεια και ότι και στις σκοτεινότερες συνθήκες μπορεί οργανωμένος να διεκδικήσει με σοβαρούς όρους τα δικαιώματα και τις παροχές που του αρνούνταν ,ακόμα κι αν οι μορφές διεκδίκησης δεν υπάγονται σε ρεπερτόρια βίας ή παρεμπόδισης .

Επιλογος

Μισό αιώνα μετά την συγγραφή της, η περίφημη πλατφόρμα των δέκα σημείων μπορεί να διαβαστεί ακόμα με το ίδιο αίσθημα ανάγκης εκπλήρωσης των αιτημάτων της από τα μέλη κινήματων όπως το Black Lives Matter. Το έργο που άφησαν οι Μαύροι Πάνθηρες μένει ως πολύτιμη παρακαταθήκη για τέτοια κινήματα, τα οποία οφείλουν να αναγνωρίσουν ότι η πραγματική επιτυχία των Μαύρων Πανθήρων σε σχέση με άλλα κινήματα της εποχής ήταν ότι αποτέλεσαν ένα δομημένο εναλλακτικό υπόδειγμα καθημερινής ζωής για χιλιάδες αφροαμερικάνους και ένα πρωταρχικό σκαλοπάτι συνειδητοποίησης και ριζοσπαστισμού. Αντίθετα με το “κυνήγι μαγισσών” του κομμουνιστικού κινδύνου της δεκαετίας του '50, που έγινε κυρίως για την ανάδειξη της ιδεολογικής ηγεμονίας του αμερικάνικου κοσμοειδώλου μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η αντίστοιχη πολεμική του αμερικάνικου κράτους προς τους Μαύρους Πάνθηρες υπήρξε εντονότερη γιατί η τακτική των Μαύρων Πανθήρων δημιουργούσε μια επικίνδυνη ρωγμή στους πληθυσμούς που πραγματικά ο αμερικάνικος καπιταλισμός δεν μπορούσε και δεν ήθελε να ενσωματώσει στο -έτσι κι αλλιώς περιορισμένο λόγω της κρίσης του '73- “αμερικάνικο όνειρο”. Η μαύρη πραγματικότητα είχε μέχρι τότε διέξοδο στον αθλητισμό και τη βιομηχανία του θεάματος ενώ τα προγράμματα επιβίωσης των Μαύρων Πανθήρων άνοιξαν μια ακόμα πόρτα, αυτή τη φορά μέσα στα γκέτο κι όχι έξω από αυτά. Οι Μαύροι Πάνθηρες έδωσαν βάρος στην δυνατότητα να μπορεί ο πληθυσμός να σφυρηλατεί δεσμούς αλληλεγγύης και να ζει την καθημερινή του ζωή, υποκαθιστώντας πλευρές της “κοινωνίας των πολιτών” και του “Κράτους Δικαίου” που σε άλλη περίσταση δεν μπορούσε να έχει. Ήταν η έννοια της επιβίωσης, χέρι-χέρι με την αξιοπρέπεια και τη συνείδηση μιας ανώτερης ιδέας, ενός σκοπού διεκδίκησης, που αποτελούσε εκείνη τη ραχοκοκαλιά που έκανε αυτά τα κοινοτικά εγχειρήματα των Μαύρων Πανθήρων τόσο πετυχημένα, και όχι η -με λογιστικά νούμερα- αποτελεσματικότητά τους.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Αλεξανδρόπουλος, Σ. (2001). Θεωρίες για τη συλλογική δράση και τα κοινωνικά κινήματα. Αθήνα: Κριτική
- Γκαβί, Φ. κ.α. (1988). *The movement: Το αμερικάνικο '68*. Αθήνα: Εναλλακτικές Εκδόσεις, 1988
- Ελληνιάδης, Σ. (2015). “Ο Μακαρθισμός στην Αμερική και ο Πολιτιστικός Πόλεμος στην Ευρώπη”. Από την εφημερίδα Δρόμος της Αριστεράς. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <https://www.e-dromos.gr/o-makarthismos-kai-o-politismikos-polemos-stin-europsi/>, Προσπελάστηκε στις 25/5/2017
- Λένιν, Βλ. (2008). Ο «Αριστερισμός». Παιδική Αρρώστια του Κομμουνισμού. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή
- Μαγουλάς, Α. (1997). *Η ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής: Οι ρίζες του αμερικανικού ονείρου 1600-1990*. Αθήνα: Ακίδα
- Πουλαντζάς, Ν. (1985). *Πολιτική εξουσία και κοινωνικές τάξεις. Τόμος Α'.* Αθήνα: Θεμέλιο
- Ψημίτης, Μ. (2011). *Εισαγωγή στα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα*. Αθήνα: Διάδραση
- Mauss, M. (1999). *Το Δώρο. Μορφές και λειτουργίες της ανταλλαγής*. Αθήνα: Πατάκης
- Melucci, A. (2002). *Κουλτούρες στο παιχνίδι*. Αθήνα: Gutenberg
- Sommier, I. (2011). *Η επαναστατική βία: Οργανώσεις, διαδικασίες, αδιέξοδα*. Αθήνα: Σαββάλας
- Tilly, C. (2007). *Κοινωνικά Κινήματα 1768-2004*. Αθήνα: Σαββάλας

Ξενόγλωσση

- Alkebulan, P. (2007). *Survival pending revolution: The history of the Black Panther Party*. Tuscaloosa: University of Alabama Press
- Bradford Huie, W. (1956). “The Shocking Story of Approved Killing in Mississippi”
In: Look Magazine, no. 20 (24 January 1956), pp. 46–50
- Bracey, J., Meier, A., Rudwick, E. (eds.) (1970). *Black Nationalism in America*. New York: Bobbs-Merrill Company
- Brockett, C. (2005). *Political Movements and Violence in Central America*. Cambridge: Cambridge University Press
- Burt, C. (2007). “Little-known program shows group’s impact”. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.eastbaytimes.com/2006/10/07/little-known-program-shows-groups-impact/>, Προσπελάστηκε στις 23/3/2017
- Churcher, K. (2009). “Stokely Carmichael. Black Power”. In: *Voices of Democracy*, no.4, pp. 132- 148. Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://voicesofdemocracy.umd.edu/wp-content/uploads/2010/07/churcher-carmichael.pdf>, Προσπελάστηκε στις 23/2/2017
- Chowkwanyun, M. (2014) “African Americans and Health Care : State Sponsored and Grassroots Alternatives”. *The Journal of African American History*, The Journal of African American History, Vol. 99.
- Courtright, J. (1974). “Rhetoric of the Gun: An Analysis of the Rhetorical Modifications of the Black Panther Party”. In: *Journal of Black Studies*, Vol 4, no. 3, pp. 249 – 267
- Harris, D. (2001). “From Kennedy to Combahee: Black Feminist Activism from 1960 to 1980”. In: Bettye Collier-Thomas, V.P. Franklin (eds.) *Sisters in the Struggle: African-American Women in the Civil Rights-Black Power Movement*. pp. 280–305. New York: New York University Press

- Hampton, F. (1969). "Power Anywhere Where There's People!". Διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://www.historyisaweapon.com/defcon1/fhamptonspeech.html>, Προσπελάστηκε στις 23/4/2017
- Hawkins, D. (2012). "Black Panthers: Activists for healthy communities". In: *Diverse: Issues in Higher Education*, p. 6
- Heynen, N. (2009). "Bending the Bars of Empire from Every Ghetto for Survival: The Black Panther Party's Radical Antihunger Politics of Social Reproduction and Scale". In: *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 99, no. 2, pp. 406-422
- Hillard, D. (ed.) (2008). *The Black Panther Party. Service to the People Programs*. Albuquerque: University of New Mexico Press
- Jeffries, J.L. (2002). "Black radicalism and political repression in Baltimore: the case of the Black Panther Party". In: *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 25, no. 1, pp. 64-98
- Jones, C.E. (1998). *The Black Panther Party (reconsidered)*. Baltimore: Black Classics Press
- McCarthy, J. and Zald, M. (1977). "Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory". In: *American Journal of Sociology*, Vol. 82, No. 6, pp. 1212-1241
- Melucci, A. (1989). *Nomads of the Present: Social Movements and Individual Needs in Contemporary Society*. Philadelphia: Temple University Press
- Melucci, A. (1996). *Challenging Codes: Collective Action in the Information Age*. Cambridge: Cambridge University Press
- Nelson, St. (2015). *The Black Panthers: Vanguard of the Revolution. Discussion Guide*. PBS. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

https://independentlens.s3.amazonaws.com/1700/black-panthers/Black-Panthers_Discussion-Guide.pdf, Προσπελάστηκε στις, 21/9/2016

Newton, H.P. (2009). *To Die For The People: The Writings Of Huey P. Newton*. New York: City Lights Publishers

Newton, H.P (2009) *Foundation, The Black Panther Party: Service to the People Programs*, Albuquerque, NM,

Ortiz, K. (2013). “Body and soul: The Black Panther Party and the fight against medical discrimination”. In: *Social Identities: Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, Vol. 19, no. 1, pp. 135-139

Ren, Chao (2009). “Concrete Analysis of Concrete Conditions”: A Study of the Relationship between the Black Panther Party and Maoism”. In: *Constructing the past*, Vol. 10, is. 1, pp. 28-34

Runciman, W. (1966). *Relative deprivation and social justice: a study of attitudes to social inequality in twentieth-century England*. Berkeley: University of California Press

Seale, B. (1991). *Seize The Time: The Story of the Black Panther Party*. Baltimore: Black Classics Press

Schiller, E.R (2008) Thesis. *To Give Medicine Back to The People”:Community Health Activism of The Black Panther Party* . Departement of History , University of Michigan.

Stoll, D. (1999). *Rigoberta Mench’u and the Story of All Poor Guatemalans*. Boulder, US: Westview Press

Tajfel, H. and Turner, J. C. (1986). “The social identity theory of inter-group behavior”. In: S. Worchel and L. W. Austin (eds.), *Psychology of Intergroup Relations*. Chigago: Nelson-Hall

- Tajfel, H. and Wilkes A. (1963). "Classification and quantitative judgment". In: *British Journal of Psychology*, vol.54, pp.101–114
- Tajfel, H. (ed.) (1978). *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic Press
- Tarrow, S. (1998). *Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge: Cambridge University Press
- Tyner, J.A. (2006). "Defend the Ghetto: Space and the Urban Politics of the Black Panther Party". In: *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 96, no. 1, pp. 105-118
- Wong, C. (2012). " *The Pedagogy and Education of the Black Panther Party: Confronting the Reproduction of Social and Cultural Inequality* " New York University.

Πηγές

- Dittmer Jh. 2014 *The Medical Committee for Human Rights* - <http://journalofethics.ama-assn.org/2014/09/mhst1-1409.html>
- Hawkins D. 2012 *Black Panthers: Activists for Healthy Communities* (συνέντευξη καθηγήτριας Alondra Nelson) - <http://diverseeducation.com/article/17055/>
- NationalGeographic,AndreaKoling
<http://theplate.nationalgeographic.com/2015/11/04/the-black-panthers-revolutionaries-free-breakfast-pioneers/>